

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

Кафедра «Облік і оподаткування»
С.О. Кучеркова, Н.О. Голуб, О.П. Левченко, О.М. Демчук

Бухгалтерський облік

Навчальний посібник для самостійної роботи студентів

Мелітополь
2020

УДК 657:371.214.114:378

Автори: С.О. Кучеркова, Н.О. Голуб, О.П. Левченко, О.М. Демчук

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету економіки та бізнесу Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Рецензенти:

С.А. Нестеренко - д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Л.О. Болтянська – к.е.н., доцент, завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової справи, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

С.О. Кучеркова

Бухгалтерський облік: навчальний посібник для самостійної роботи студентів / С.О. Кучеркова, Н.О. Голуб, О.П.Левченко, О.М. Демчук. – Мелітополь: Люкс, 2020. - 80с.

Навчальний посібник для самостійної роботи студентів з дисципліни «Бухгалтерський облік» є складовою частиною циклу дисциплін, які формують майбутнього фахівця з економічного профілю.

Навчальний посібник призначений для набуття студентами знань, навичок і вмінь з організації і ведення бухгалтерського обліку та оволодіння здатністю використання їх в умовах багатуукладної економіки і ринкових відносин, застосування облікових даних для прийняття управлінських рішень.

© С.О. Кучеркова Н.О. Голуб,
О.П. Левченко, О.М. Демчук, 2020

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Загальна характеристика бухгалтерського обліку. Бухгалтерський баланс.	5
Тема 2 Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис. Оцінка та калькуляція.	19
Тема 3. Організаційна побудова бухгалтерського обліку. Документація та інвентаризація, техніка і форми бухгалтерського обліку.	28
Тема4. Облік необоротних активів	33
Тема 5. Облік запасів і готової продукції	39
Тема6. Облік грошових коштів і дебіторської заборгованості.	46
Тема 7. Облік власного капіталу і розрахунків та зобов'язань	51
Тема 8. Облік праці, її оплати та інших розрахунків з працівниками підприємства	58
Тема 9 Облік доходів, витрат і фінансових результатів діяльності підприємства	62
Тема 10 Звітність підприємства	68
Критерії оцінювання самостійної роботи	78
Список літератури	79

ВСТУП

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом та засвоєння вмінь, знань та навичок у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота студента - це основний шлях формування таких рис особистості як самостійність, активність, ініціативність.

Самостійна робота студента передбачає пізнавальну діяльність студента при будь-якій формі навчального заняття (лекція, практична робота, семінар). Найчастіше самостійну роботу визнають як вид навчальних занять особливістю яких є відсутність викладача в момент навчальної діяльності студента.

Метою самостійної роботи з дисципліни “Бухгалтерський облік” є набуття студентами знань, навичок і вмінь з організації і ведення бухгалтерського обліку та оволодіння здатністю використання їх в умовах багатоукладної економіки і ринкових відносин, застосування облікових даних для прийняття управлінських рішень. На самостійну роботу виносяться окремі питання з тем дисципліни які вимагають більш детального опрацювання.

Виконання роботи передбачає опрацювання лекційного матеріалу, основної літератури з дисципліни, методичних вказівок до виконання практичних завдань з відповідної теми.

Методичні вказівки призначенні для створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей студентів і мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ І САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТА

При самостійному вивченні тем курсу студенти використовують рекомендовану нормативну та спеціальну літературу, опорний конспект лекцій, запропоновані у цих методичних рекомендаціях завдання для самоконтролю.

Самостійна робота ґрунтується на детальному дослідженні основних тем дисципліни і включає такі форми:

- опрацювання лекційного матеріалу тем курсу;
- підготовка до семінарських і практичних занять, адже більшість тем і питань, що виносяться на практичні заняття, потребують більш детального опрацювання та спрямовані на поглиблення практичних навичок;
- вивчення і опрацювання законодавчих, інструктивних та спеціальних літературних джерел з питань бухгалтерського обліку;
- виконання індивідуальних самостійних завдань.

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС.

Мета: засвоєння і поглиблення знань про бухгалтерський облік, баланс і його значення для управління підприємством.

Проблемні питання

1. Чим обумовлений розвиток бухгалтерського обліку?
2. У чому полягає взаємозв'язок бухгалтерського обліку як науки і практичної діяльності?
3. Обґрунтування функцій бухгалтерського обліку.
4. Характеристика ролі бухгалтерського обліку в прийнятті управлінських рішень.
5. Які перспективи розвитку бухгалтерського обліку?

6. У чому відмінність і спільність предмета та об'єктів бухгалтерського обліку?

7. Науковий зміст методу бухгалтерського обліку.

8. Аргументація зв'язку між способами методу бухгалтерського обліку та об'єктами його предмета.

9. Шляхи розвитку методу бухгалтерського обліку.

Перспективи та проблеми розвитку методу та техніки прийомів бухгалтерського обліку в умовах використання обчислювальної техніки.

Література: [2, 5, 7, 10, 11, 14,15,16, 19, 20]

Методичні вказівки

Облік – це процес, який складається з операцій спостереження, сприйняття, вимірювання та реєстрації фактів, явищ природи чи суспільного життя. Якщо процес обліку здійснюється над господарськими об'єктами, то такий облік називається *господарським*.

Господарський облік – це облік господарської діяльності підприємства, суспільства загалом, тобто це спостереження, сприйняття, вимірювання та реєстрація господарських фактів, явищ і господарських процесів (виготовлення продукції, надання послуг, реалізація, розподіл фінансових результатів тощо).

Залежно від призначення облікової інформації господарський облік поділяють на:

- оперативний;
- статистичний;
- бухгалтерський.

Оперативний облік ведеться безпосередньо на місцях здійснення господарських операцій (облік відпрацьованого часу, хід виконання плану тощо). Дані оперативного обліку використовуються для поточного контролю і спостереження за окремими операціями на певних ділянках господарської діяльності з метою керівництва ними безпосередньо в

процесі їх здійснення.

Статистичний облік вивчає і контролює масові соціально-економічні та суспільні процеси, явища природи (перепис населення, використання робочого часу працівників тощо). Дані про господарські факти, явища і процеси статистичний облік отримує з оперативно-технічного і бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність суб'єкта господарювання зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Бухгалтерський баланс – це звіт про фінансово-майновий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання та власний капітал, в єдиному грошовому вимірнику. Як правило, баланс складається на останній день звітного періоду.

Нормативним документом, який визначає зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його статей, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс”, який затверджений Міністерством фінансів України 31 березня 1999 року № 87.

Бухгалтерський баланс будується у вигляді двосторонньої таблиці. У лівій частині балансу, що називається *активом*, показують склад і розміщення господарських засобів підприємства, а в правій, що називається *пасивом*, - власний капітал, забезпечення та зобов'язання підприємства.

Схематично бухгалтерський баланс можна зобразити так:

Баланс

Актив	Сума	Пасив	Сума
Склад і розміщення господарських засобів підприємства		Власний капітал, забезпечення та зобов'язання підприємства	

Завдання 1

Необхідно:

1. Знайти правильне визначення кожного з наведених видів обліку та розмістити правильну відповідь у таблицю 1.

Таблиця 1

Бухгалтерський облік	Статистичний облік	Оперативно-технічний облік
№	№	№

№ 1. Облік, який здійснюється безпосередньо на місцях здійснення господарських операцій і забезпечує їх негайне спостереження та реєстрацію;

№ 2. Система планомірного збирання, групування і узагальнення масових суспільних явищ за якісно однорідними ознаками, вивчення та аналіз кількісних і якісних їх змін, а також виявлення закономірностей і темпів суспільного розвитку;

№ 3. Процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

2. Оберіть правильні ознаки кожного з наведених принципів бухгалтерського обліку та розмістити правильну відповідь у таблицю 2.

Таблиця 2

Види принципів			
Безперервність	Періодичність	Послідовність	Автономність
№	№	№	№

№ 1. Можливість розподілу діяльності підприємства на звітні періоди часу з метою складання фінансової звітності (рік, квартал, місяць тощо);

№ 2. Оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється, виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати необмежений час

і не буде ліквідована;

№ 3. Кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим воно має свої, відокремлені від власників, рахунки, складає бухгалтерський звіт;

№ 4. Додержання у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності протягом тривалого часу обраних методів обліку (оцінки активів, нарахування амортизації, зношування МШП тощо).

3. Знайти правильне визначення для кожного з наведених методів бухгалтерського обліку, та розмістити правильну відповідь у таблицю 3.

Таблиця 3

Види методів елементів							
Калькулювання	Документування	Оцінка	Подвійний запис	Інвентаризація	Рахунки	Звітність	Баланс
№	№	№	№	№	№	№	№

№ 1. Метод відображення об'єктів бухгалтерського обліку в єдиному грошовому вимірнику з метою узагальнення їх у цілому по підприємству.

№ 2. Метод виявлення фактичної наявності та стану матеріальних цінностей, грошових коштів на певну дату шляхом перерахування, вимірювання, зважування й оцінки всіх залишків господарських засобів і порівняння з даними бухгалтерського обліку;

№ 3. Метод узагальнення даних через рахунки і подвійний запис. Баланс показує склад майна суб'єкта діяльності за видами (складом і використанням) і джерелами утворення на певну дату в узагальненому вартісному вимірнику, є однією з основних форм бухгалтерської звітності;

№ 4. Метод обчислення собівартості як усього обсягу, так і одиниці виготовленої продукції;

№ 5. Метод групування господарських операцій, оформлених відповідними документами, за економічно однорідними ознаками для систематичного контролю за змінами засобів та їх джерел у процесі господарської діяльності;

№ 6. Метод первинної реєстрації об'єктів обліку;

№ 7. Метод відображення у бухгалтерському обліку кожної господарської операції, при якому суму цієї операції записують у дебет одного рахунка і одночасно у кредит іншого рахунка.

№8. Метод підсумкового узагальнення й одержання підсумкових показників за звітний період. Це впорядкована система взаємопов'язаних економічних показників господарської діяльності підприємства за звітний період.

Завдання 2

Борисенко Т.А. створив приватне підприємство. Він придбав: вантажний автомобіль за 5000 грн.; будівлю складу за 2000 грн.; запас товарів 1000 грн.

За товари було сплачено не повністю, залишок боргу 400 грн.. Борисенко Т.А. взяв позику у банку в сумі 3000 грн. Крім того має в касі 100 грн., і 700 грн. на поточному рахунку.

Яким чином можна згрупувати власність приватного підприємства, щоб вона відповідала такому рівнянню:

Засоби = зобов'язання + капітал.

Завдання 3

Підприємство має такі господарські засоби та джерела їх утворення:

1. Основні засоби – 17 400 грн.
2. Кредиторську заборгованість – 5 300 грн.
3. Кошти на поточному рахунку – 12 500 грн.
4. Статутний капітал - ?
5. Паливо - 2 400 грн.
6. Резервний капітал - 300 грн.
7. Нерозподілений прибуток - 8 000 грн.
8. Нематеріальні активи – 2 000 грн.
9. Готівку в касі – 100 грн.
10. Запаси – 9 300 грн.

Яким чином, використовуючи наведену інформацію, можна визначити розмір статутного капіталу?

Завдання 4

Як Ви вважаєте, чи всі з наведених даних можуть знайти своє відображення в балансі та в якому розділі?

1. Грошові кошти.
2. Заборгованість перед банком.
3. Чисельність працюючих на підприємстві.
4. Основні засоби.
5. Договір купівлі-продажу.
6. Дебіторська заборгованість.
7. Рівень класифікації кадрів.
8. Товари на складі.
9. Нематеріальні активи.
10. Кількість письмових столів.
11. Заборгованість по заробітній платі.
12. Управлінські здібності персоналу.

Завдання 5. Скласти баланс підприємства «Пром – Авто» за станом на 31 грудня 20__ року, використовуючи наведені дані:

Таблиця 4

Назва об'єктів	Сума, грн.
Паливо	2700
Зареєстрований капітал	132 000
Сировина і матеріали	34 000
Основні засоби: первинна вартість	182 000
знос	30 000
Нерозподілений прибуток	21 000
Допоміжні матеріали	1500
Заборгованість із заробітної плати	17 200
Незавершене виробництво	37 900
Поточний рахунок	10 200
Дебіторська заборгованість підзвітних осіб	4 200
Готова продукція	17 830
Додатковий капітал	13 400
Короткотермінові позики банку	11 450
Каса підприємства	100

Заборгованість постачальникам	14 200
Заборгованість перед бюджетом	1 230
Одержаних авансів	2 300
Довготермінові кредити банку	16 000
Розрахунки із страхування	1 200
Цільове фінансування	18 450
Заборгованість з оплати праці	6 000
Резервний капітал	6 000

Завдання 6. Згідно з наведеними даними скласти баланс підприємства «Маркет». За станом на 31 грудня 20__ року мав такі засоби:

Таблиця 5

Назва об'єктів	Сума, грн.
Основні засоби	268 500
Паливо	25 000
Векселі отримані	45 300
Зареєстрований капітал	438 300
Нерозподілений прибуток	119 440
Грошові засоби на розрахунковому рахунку	138 242
Акції, придбані в інших підприємств	32 400
Валютний рахунок	88 300
Заборгованість підзвітних осіб	243
Заборгованість із заробітної плати	69 327
Готова продукція	60 400
Незавершене виробництво	25 120
Заборгованість перед бюджетом	22 130
Сировина і матеріали	75 000
Грошові засоби в касі	892
Векселі видані	32 300
МШП	5 100
Запасні частини	16 000
Знос основних засобів	99 000

Дата (рік, місяць, число)

Підприємство _____

за ЄДРПОУ

Територія _____

за КОАТУУ

Організаційно-правова форма господарювання _____

за КОПФГ

Вид економічної діяльності _____

за КВЕД

КОДИ		
		01

Середня кількість працівників-1 _____

Адреса, телефон _____

Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака

Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

БАЛАНС
(Звіт про фінансовий стан)
на _____ 20__ р.

Форма № 1	Код за ДКУД		1801001
Актив	Код рядка	«Пром – Авто»	«Маркет»
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010		
первісна вартість	1011		
знос	1012		
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095		
II. Оборотні активи			
Запаси	1100		
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125		
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165		
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195		

III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300		
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований капітал	1400		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420		
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495		
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615		
розрахунками з бюджетом	1620		
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625		
розрахунками з оплати праці	1630		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690		
Усього за розділом III	1695		
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900		

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Визначте, що означає облік у широкому розумінні:
 - а) спостереження, вимірювання та реєстрація певних природних і суспільних явищ і подій;
 - б) кількісна і якісна оцінка господарських процесів;
 - в) реєстрація і нагромадження господарських операцій, їх аналіз;

г) контроль господарських операцій.

2. Визначте сутність бухгалтерського обліку:

- а) облік всієї діяльності підприємства;
- б) контроль за господарською діяльністю підприємства;
- в) процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства користувачам для прийняття рішень;
- г) складання звітності.

3. Укажіть, на які групи ділять сукупність користувачів облікової інформації:

- а) внутрішні та зовнішні користувачі;
- б) внутрішні користувачі;
- в) зовнішні користувачі;
- г) податкові інспекції.

4. Визначте внутрішніх користувачів облікової інформації:

- а) власники підприємства, управлінський персонал;
- б) усі відповіді правильні;
- в) керівники структурних підрозділів, працівники підприємства;
- г) менеджери.

5. Укажіть зовнішніх користувачів облікової інформації:

- а) інвестори, банки, постачальники, покупці, податкові інспекції, органи державної статистики;
- б) фондові біржі, менеджери;
- в) профспілки, працівники підприємства;
- г) власники підприємств.

6. Визначте головне завдання бухгалтерського обліку:

- а) своєчасне подання податкової звітності;
- б) своєчасне запобігання негативним явищам у господарській діяльності підприємства;
- в) формування повної, достовірної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства;
- г) своєчасне складання статистичної звітності.

7. Укажіть вимоги до господарського обліку:

- а) своєчасність, автономність;
- б) повнота, ясність, доступність, точність, об'єктивність, економічність;
- в) раціональність, послідовність;
- г) обачність, безперервність.

8. Укажіть види господарського обліку:

- а) оперативно-технічний, бухгалтерський, статистичний;
- б) управлінський, фінансовий, бухгалтерський;
- в) бухгалтерський, статистичний, фінансовий;
- г) оперативний, податковий.

9. Визначте найважливіші функції господарського обліку:

- а) виховна, управлінська, інформаційна;
- б) контрольна, управлінська, пізнавальна;
- в) інформаційна, контрольна, управлінська;
- г) аналітична.

10. Які вимірники застосовуються в бухгалтерському обліку?

- а) фактичні, матеріальні;
- б) планові, розрахункові;
- в) натуральні, грошові, трудові;
- г) нормативні, вартісні.

11. До власного капіталу відносяться:

- а) кредиторська заборгованість, доходи майбутніх періодів;
- б) нерозподілений прибуток, резервний капітал;
- в) довгострокові зобов'язання, заборгованість по заробітній платі;
- г) заборгованість перед бюджетом за податками.

12. За складом і розміщенням господарські засоби поділяють на:

- а) засоби виробництва, власний капітал, залучений капітал;
- б) засоби виробництва, засоби у сфері обігу, засоби невиробничої сфери, вилучені засоби;
- в) засоби виробництва, власний капітал, позиковий капітал;
- г) власний капітал, залучений капітал, позиковий капітал.

13. До засобів праці відносять:

- а) основні засоби, МШП;
- б) машини, устаткування, транспорт;
- в) господарський інвентар, спецодяг, насіння;
- г) мінеральні добрива.

14. До предметів праці відносять:

- а) сировина, матеріали, спецвзуття;
- б) паливо, насіння, будівлі;
- в) сировина, матеріали, витрати незавершеного виробництва;
- г) будівлі, споруди.

15. До предметів обігу належить:

- а) готова продукція, призначена для реалізації;
- б) насіння, корми;
- в) склади;
- г) паливо.

16. До засобів невиробничої сфери включають:

- а) будинки відпочинку, санаторії, вагове господарство;
- б) житлові будинки, гуртожитки, будинки культури;
- в) дитячі заклади, медичні пункти, зерносховища;
- г) виробничі будівлі.

17. За формами функціонування засоби господарства розрізняють:

- а) матеріальні, оборотні, необоротні;
- б) матеріальні, нематеріальні, фінансові;
- в) поточні, непоточні, нематеріальні;
- г) оборотні, необоротні.

18. До матеріальних засобів господарства належать:

- а) основні засоби, виробничі запаси, готова продукція;
- б) програмне забезпечення, транспортні засоби;
- в) бібліотечні фонди, інвентарна тара, торгові марки;
- г) нематеріальні активи.

19. Робочі і продуктивні тварини відносяться в бухгалтерському обліку до:

- а) довгострокових біологічних активів;
- б) вилучених засобів;
- в) оборотних активів;
- г) поточних біологічних активів.

20. Тварини на вирощуванні та відгодівлі відносяться в бухгалтерському обліку до:

- а) довгострокових біологічних активів;
- б) поточних біологічних активів;
- в) незрілих довгострокових біологічних активів;
- г) біологічних активів рослинництва.

21. Формула капіталу має вигляд:

- а) капітал дорівнює: активи мінус зобов'язання;
- б) капітал дорівнює: зобов'язання мінус активи;
- в) активи дорівнюють зобов'язанням;
- г) капітал дорівнює: активи плюс (мінус) зобов'язання.

22. Власний капітал включає:

- а) статутний капітал, позиковий капітал, залучений капітал;
- б) статутний, резервний, пайовий, додатковий капітал, цільове фінансування, прибуток;
- в) статутний капітал, прибуток, позиковий капітал;
- г) оборотні та необоротні активи.

23. До залучених джерел утворення активів відносять:

- а) зобов'язання по розподілу суспільного продукту, зобов'язання по розрахунках з кредиторами, доходи майбутніх періодів;
- б) позикові кошти, кредиторська заборгованість;
- в) забезпечення, доходи майбутніх періодів;
- г) заборгованість по зарплаті працівникам.

24. Бухгалтерський баланс – це:

- а) дві чашки вагів, що перебувають у рівновазі;
- б) спосіб економічного групування і узагальненого відображення в грошовому вимірнику стану засобів господарства за складом і розміщенням та за джерелами їх утворення на певну дату;
- в) активи і пасиви підприємства;
- г) рівність взаємопов'язаних показників.

25. Облікова формула бухгалтерського балансу має вигляд:

- а) активи = капітал – зобов'язання;
- б) активи = капітал + зобов'язання;
- в) капітал = активи – зобов'язання;
- г) капітал = активи \pm зобов'язання.

26. Яка із наведених статей не є активом:

- а) будівлі;
- б) кредитори;
- в) грошові кошти;
- г) дебітори.

27. Будівля кормоцеху господарства відноситься до групи засобів:

- а) у сфері виробництва;
- б) у сфері обігу;
- в) невиробничої сфери;
- г) вилучені засоби.

28. Дебіторська заборгованість обліковується у складі:

- а) активів;
- б) джерел утворення активів;
- в) зобов'язань по розрахунках з кредиторами;
- г) власного капіталу.

29. Кредиторська заборгованість облічується у складі:

- а) активів;
- б) коштів у розрахунках;
- в) джерел утворення активів;
- г) власного капіталу.

30. Кредити банків – це джерела:

- а) власних засобів;
- б) позикових засобів;
- в) залучених засобів;
- г) господарських засобів.

ТЕМА 2 РАХУНКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ПОДВІЙНИЙ ЗАПИС. ОЦІНЮВАННЯ ТА КАЛЬКУЛЯЦІЯ.

Мета: засвоєння і поглиблення знань про значення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення інформації про зміни у стані засобів та їх джерел в результаті господарської діяльності. Засвоєння і поглиблення знань про суть та значення в бухгалтерському обліку оцінювання, калькуляції та документації.

Проблемні питання

1. Як побудовані рахунки бухгалтерського обліку?
2. Які рахунки є активними та пасивними?
3. Як визначається сальдо на активному, пасивному та активно-пасивному рахунках?
4. Як класифікуються рахунки бухгалтерського обліку?
5. Суть і призначення позабалансових рахунків.
6. Що таке план рахунків бухгалтерського обліку?

Література: [2, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20]

Методичні вказівки

Рахунок – це спосіб групування господарських засобів та їх джерел за економічно однорідними ознаками та поточний облік їх змін у кількісному і вартісному параметрах. Для групування господарських

засобів використовують активні рахунки, для обліку джерел – пасивні.

За допомогою рахунків фіксують і обчислюють показники господарської діяльності. Записи в рахунки проводять на підставі первинних документів, якими оформлюють господарські операції, або групувальних відомостей, по яким попередньо групують первинні документи. Рахунок бухгалтерського обліку – це засіб одержання інформації по кожній статті, яка повинна бути облікована.

За ступенем деталізації рахунки бухгалтерського обліку поділяють на синтетичні, субрахунки та аналітичні.

На синтетичних рахунках (балансових, узагальнюючих) відображають наявність і рух ресурсів (матеріальних, нематеріальних, грошових тощо) підприємства та їх джерел. Ведуться синтетичні рахунки лише в грошовому виразі.

Натуральні і трудові показники господарської діяльності детально наводять у аналітичних рахунках. Перелік синтетичних та аналітичних рахунків визначається *Планом рахунків*.

Субрахунки – це перша деталізація синтетичного рахунку, які також визначаються *Планом рахунків* і є способом групування аналітичних рахунків.

Рахунки за економічним змістом поділяють на *активні, пасивні та активно-пасивні*.

Активні рахунки відображають господарські засоби підприємства за їх складом і розміщенням. Початкове і кінцеве сальдо на активних рахунках записується у дебеті і відображається в активі бухгалтерського балансу. Господарські операції, що збільшують активний рахунок, записують по дебету, що зменшують – по кредиту. Кінцеве сальдо визначається як різниця між сумою початкового сальдо на Дт і дебетових та кредитових оборотів.

Пасивні рахунки характеризують власний капітал, забезпечення та зобов'язання. Залишки по таких рахунках відображають у пасиві

бухгалтерського балансу. Початкове і кінцеве сальдо на пасивних рахунках записують у кредиті. Господарські операції, що збільшують пасивний рахунок, записують за кредитом, що зменшують – за дебетом. Кінцеве сальдо визначається, як різниця між сумою початкового сальдо на Кт і кредитових та дебетових оборотів.

Активно-пасивні рахунки – це рахунки розрахунків, на яких сальдо може бути і в дебеті (дебіторська заборгованість), і в кредиті (кредиторська заборгованість). Якщо на активно-пасивному рахунку сальдо в дебеті, то його слід розмістити в активі балансу, а якщо в кредиті – то відповідно він повинен бути розміщений у пасиві балансу. Сальдо в активно-пасивному рахунку відображається розгорнуто.

Вимір господарських засобів і господарської операції здійснюється в натуральних і трудових показниках (тоннах, метрах, штуках; людино-днях, годинник, днях і т.д.). Але в яких би вимірниках (натуральних, трудових, грошових) ні виражалися об'єкти обліку, дані бухгалтерського обліку повинні забезпечувати відображення всіх господарських факторів у грошовому вимірнику. Це досягається при використанні ще одного методу бухгалтерського обліку – методу грошової оцінки.

Грошова оцінка використовується для узагальнення різноманітних господарських засобів, а також здійснення господарських процесів в єдиному грошовому вимірнику.

Калькуляція, як елемент методу бухгалтерського обліку – це спосіб обчислення собівартості одиниці продукції (робіт, послуг). Вона складається на продукцію основного та допоміжного виробництва щомісячно, за квартал, за рік за встановленою номенклатурою статей, яку підприємство визначає самостійно, виходячи із специфіки діяльності.

Витрати, пов'язані з виробництвом продукції, можуть групуватись за такими статтями калькуляції:

1. Сировина та матеріали.
2. Купівельні комплектуючі вироби і напівфабрикати.

3. паливо та енергія на технологічні потреби.
4. Зворотні відходи (вираховуються).
5. Основна заробітна плата робітників основного виробництва.
6. Додаткова заробітна плата робітників основного виробництва.
7. Відрахування на соціальне страхування.
8. Витрати, пов'язані з підготовкою та освоєнням виробництва продукції.
9. Загальновиробничі витрати.
10. Витрати внаслідок технічно неминучого браку.
11. Інші операційні витрати.

Завдання 1. Складаючи бухгалтерські проводки на підставі первинних документів, бухгалтеру необхідно визначити, які з рахунків найбільш доцільно використовувати для відображення тієї чи іншої операції.

Виходячи з цього необхідно визначити, якими з наведених рахунків слід відобразити такі операції, як отримання короткострокового кредиту банку, нарахування заробітної плати, отримання запасів, сплати дебіторської заборгованості покупцями, відображення доходу від реалізації, видача грошових коштів під звіт, оприбуткування основних засобів (23, 201, 661, 311, 372, 701, 301, 152, 631, 361, 10).

Завдання 2. Протягом місяця на підприємстві було здійснено господарські операції по яких складено бухгалтерські проводки:

1. З каси погашена заборгованість перед магазином “Явір” за придбані меблі:

Дт 374 Кт 301;

2. Нарахована заробітна плата менеджеру по збуту:

Дт 23 Кт 661;

3. Зараховано короткостроковому позику банку на поточний рахунок:

Дт 601 Кт 311;

4. Придбано матеріали підзвітною особою:

Дт 20 Кт 371;

5. Перераховано з поточного рахунку податок утриманий з заробітної плати:

Дт 651 Кт 311;

6. Отримано оргтехніку, що належить до основних фондів, від постачальника:

Дт 10 Кт 631.

Як Ви вважаєте, чи має право на існування така взаємозв'язка рахунків по здійснених господарських операціях?

Завдання 3.

Вихідні дані:

Початковий баланс

Таблиця 1

Актив		Пасив	
Стаття	Сума	Стаття	Сума
1. Основні засоби(10)	43 200	1. Зареєстрований фонд(40)	65 800
2. Матеріали (20)	27 000	2. Нерозподілений прибуток (44)	4 500
3. Незавершене виробництво (23)	2 000	3. Розрахунки з постачальниками (63)	2 000
4. Каса(30)	315	4. Розрахунки з оплати праці (66)	300
5. Розрахунковий рахунок (31)	6 785	5. Короткотермінові позики (60)	6 700
Усього	79 300	Усього	79 300

1. Відкрити рахунки на основі наведених у початковому балансі залишків. Наприклад, рахунок “Незавершене виробництво”:

№ 23 “Незавершене виробництво”

Дебет	Кредит
Сальдо початкове 2000	
1) ...	2) ...
Оборот ...	Оборот ...

Сальдо кінцеве ...

2. До кожної господарської операції, наведеної нижче, визначити кореспонденцію рахунків, записати бухгалтерські проводки у реєстраційному журналі .

Господарські операції за місяць, тис. грн.:

Таблиця 2

№	Зміст господарської операції	Сума
1.	Надійшли матеріали від постачальників	3 500
2.	З розрахункового рахунка оплачено рахунки постачальника	3500
3.	Нараховано заробітну плату робітникам за виробництво продукції	2 000
4.	Відпущено зі складу матеріали у виробництво	3 000
5.	Відпущено з виробництва і надіслано на склад готову продукцію	6 000
6.	Отримано з розрахункового рахунка в касу для виплати заробітної плати	1 800
7.	Виплачено з каси заробітну плату	1 700
8.	Невиплачена сума заробітної плати внесена на розрахунковий рахунок	100

3. Відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку.

4. Підрахувати обороти і вивести сальдо кінцеве за кожним рахунком.

5. Скласти за даними рахунків бухгалтерського обліку баланс на кінець звітного періоду.

Завдання 4.

1. Визначте виробничу собівартість по виготовленню цегли за березень.

Калькуляція (умовна) на березень 20__ року

Шифр показників – Цегла
(повне найменування продукції, виробу)

Договірна (відпускна) ціна за партію продукції 15 960 грн.

Валовий випуск – 5 000 шт.

Виробниче підприємство – Силікатник, Дог. №62 від 16.03. р.

(замовник, договір №, дата укладання)

№ з/п	Найменування статей калькуляції	Одиниця виміру	По об'єктах калькулювання №1				
			На випуск (5 тис. шт.)			На одиницю	
			К-сть	Ціна, грн.	Сума, грн.	К-сть	Сума, грн.
01	Найменування та матеріали	т					
02	Покупні напівфабрикати та комплектуючі вироби, роботи та послуги виробничого характеру, отримані від сторонніх підприємств та організацій	кг	10	188			
03	Паливо та енергія на технологічні цілі	л	600	9,5			
04	Повернені відходи (віднімаються)	кг	250	3,2			
05	Основна заробітна плата робітників	грн.	300	0,2			
06	Додаткова заробітна плата робітників	грн.	-	-			
07	Відрахування на соціальне страхування	грн.	-	-			
08	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання (в т.ч. амортизація)	грн.	-	-			
09	Загальновиробничі витрати	грн.	-	-			
10	Збиток від браку	грн.	-	-			
11	Інші виробничі витрати	грн.	-	-			
12	Попутна продукція (віднімається)	т/грн.	1,4	150			
13	Виробнича собівартість (сума строк (01 / 03) – 04 + (05 / 11) – 12)	грн.	-	-			

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Визначте, для яких об'єктів обліку використовуються натуральні вимірники:

- різномірних об'єктів;
- однорідних об'єктів;
- товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів;
- розрахунків.

2. Визначте, з якою метою застосовують подвійний запис господарських операцій:

- для реєстрації даних бухгалтерського обліку;
- для узагальнення даних бухгалтерського обліку;

- в) для контролю за майном і джерелами утворення майна;
- г) для складання звітності.

3. Синтетичний облік призначений для узагальнення інформації

у:

- а) трудових вимірниках;
- б) натуральних вимірниках;
- в) грошовому виразі;
- г) натуральних і трудових вимірниках.

4. На аналітичних рахунках облік ведеться в:

- а) грошових вимірниках;
- б) трудових вимірниках;
- в) трудових, грошових та натуральних вимірниках;
- г) простих вимірниках.

5. В оборотній відомості по синтетичних рахунках за звітний місяць:

- а) обороти по дебету дорівнюють оборотам по кредиту;
- б) обороти по дебету більші, ніж обороти по кредиту;
- в) сальдо кінцеве більше, ніж сальдо початкове;
- г) обороти по дебету менші, ніж обороти по кредиту.

6. Грошові, натуральні та трудові вимірники одночасно використовують у:

- а) синтетичному обліку;
- б) синтетичному та аналітичному обліку;
- в) аналітичному обліку;
- г) на субрахунках.

7. Дебет рахунку бухгалтерського обліку – це:

- а) ліва частина рахунку;
- б) права частина рахунку;
- в) умовне позначення частини рахунку;
- г) актив.

8. Кредит рахунку бухгалтерського обліку – це:

- а) ліва частина рахунку;
- б) умовне позначення частини рахунку;
- в) права частина рахунку;
- г) пасив.

9. На активних рахунках облічуються:

- а) джерела утворення активів;

- б) господарські засоби (активи);
- в) господарські операції;
- г) власний капітал.

10. На пасивних рахунках облічуються:

- а) господарські процеси;
- б) джерела утворення активів;
- в) господарські засоби (активи);
- г) власний капітал.

11. Оборотною відомістю по синтетичних рахунках називають:

- а) оборотним балансом;
- б) головною книгою;
- в) журналом;
- г) журналом-ордером.

12. На активно-пасивних рахунках облічуються:

- а) розрахунки з дебіторами;
- б) розрахунки з кредиторами;
- в) розрахунки з дебіторами і кредиторами;
- г) власний капітал.

13. Субрахунок – це:

- а) спосіб групування однорідних аналітичних рахунків;
- б) рахунок третього порядку;
- в) головний рахунок;
- г) синтетичний рахунок.

14. Сальдо кінцеве на активному рахунку дорівнює нулю, якщо:

- а) оборот по дебету дорівнює обороту по кредиту;
- б) такого бути не може;
- в) сальдо початкове плюс оборот по дебету дорівнюють обороту по кредиту;
- г) немає правильної відповіді.

15. Сальдо кінцеве на пасивному рахунку дорівнює нулю, якщо:

- а) на протязі місяця по рахунку не було руху;
- б) сальдо початкове плюс кредитовий оборот дорівнюють дебетовому обороту;
- в) оборот по кредиту дорівнює обороту по дебету;
- г) немає правильної відповіді.

16. Позабалансові рахунки призначені для:

- а) обліку цінностей, які не належать підприємству;

- б) обліку орендованого майна;
- в) відображення подій і операцій, які в даний момент не впливають на баланс підприємства, а також для обліку цінностей, прийнятих на відповідальне зберігання, переробку, комісію, в оренду;
- г) обліку, особливо цінного майна.

17. Кореспонденція рахунків – це зв'язок між:

- а) дебетом одного і кредитом іншого рахунка;
- б) синтетичними і аналітичними рахунками;
- в) аналітичними рахунками і субрахунками;
- г) рахунками і балансом.

18. Підсумки оборотного балансу повинні співпадати:

- а) ні, адже це балансовий звіт;
- б) ні, іноді з ряду обставин вони не співпадають;
- в) так, завжди;
- г) так, за винятком випадку, коли він складається наприкінці року.

19. Рахунок – це спосіб:

- а) групування активів, зобов'язань і власного капіталу;
- б) поточного обліку та контролю за ресурсами, джерелами їх формування і господарськими процесами;
- в) поточного обліку та контролю за ресурсами;
- г) групування і поточного обліку ресурсів.

20. План рахунків бухгалтерського обліку – це:

- а) перелік аналітичних рахунків, які використовуються в обліку;
- б) класифікатор загальної номенклатури синтетичних показників бухгалтерського обліку;
- в) сукупність синтетичних, аналітичних рахунків та субрахунків;
- г) сукупність синтетичних та аналітичних рахунків.

ТЕМА 3 ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОБУДОВА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. ДОКУМЕНТАЦІЯ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ТЕХНІКА ВЕДЕННЯ І ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Мета: визначати види документів, які містять необхідну інформацію для економічного аналізу діяльності підприємства і прийняття управлінських рішень; заповнювати документи і орієнтуватися в можливих варіантах документального оформлення господарських операцій підприємства.

Проблемні питання.

1. Облікові реєстри, їх суть, види, форми і призначення.
2. Способи виправлення помилок в облікових реєстрах.
3. Облік результатів інвентаризації.
4. Форми бухгалтерського обліку: суть і характеристика.
5. Якими нормативними документами регламентується проведення інвентаризації?

Література: [1,4,5,6,8,12,16]

Методичні вказівки

Інвентаризація – це спосіб виявлення фактичної наявності та стану цінностей, розрахунків на певну дату шляхом реєстрації, вимірювання, зважування і т.д. з подальшим порівнянням отриманих даних із даними бухгалтерських записів.

Основними цілями інвентаризації є:

- виявлення фактичної наявності майна;
- перевірка повноти відображення в обліку зобов'язань;
- зіставлення фактичної наявності майна із даними бухгалтерського обліку.

За часом проведення інвентаризації поділяють на періодичні та разові (річні).

За обсягом змісту облікові реєстри поділяються на реєстри синтетичного, аналітичного обліку.

У реєстрах синтетичного обліку ведеться облік в узагальненому вигляді за синтетичними рахунками у грошовому вимірнику, аналітичного – за аналітичними, де інформацію подають у натуральних, трудових і вартісних вимірниках. Регістром синтетичного обліку є Головна книга, реєстраційний журнал операцій, до реєстрів аналітичного обліку належать картки, книги тощо. У комбінованих реєстрах синтетичний та аналітичний облік поєднуються. До комбінованих реєстрів можна віднести окремі журнали-ордери, відомості, машинограми.

У регістрах синтетичного та аналітичного обліку систематизується інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах. Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця.

Облікові реєстри повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвище і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні. Господарські операції повинні бути відображені в облікових регістрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

Форми бухгалтерського обліку – це певна система взаємопов'язаних облікових реєстрів встановленої форми і змісту для відображення наявності та руху активів, капіталу, зобов'язань і процесів господарської діяльності, а також способів і технічних засобів запису операцій в облікових регістрах.

Ознаками форм бухгалтерського обліку є:

- зовнішній вигляд і будова реєстра хронологічного і систематичного (синтетичного й аналітичного) обліку;
- взаємозв'язок облікових реєстрів;
- способи і технічні засоби запису господарських операцій в облікові реєстри.

Сучасними формами бухгалтерського обліку, що використовуються на підприємствах, установах і організаціях України, є: меморіально-ордерна, журнальна, спрощена, автоматизована (комп'ютерна).

Завдання 1

Необхідно:

1. Знайдіть відповідні визначення для кожного наведеного терміна, та розмістіть правильну відповідь у таблицю.

Таблиця 1

Види термінів			
Документи	Документація	Документування	Документообіг

№	№	№	№
---	---	---	---

№ 1 Процес суцільного й неперервного відображення об'єктів бухгалтерського обліку в первинних бухгалтерських документах.

№ 2. Матеріальні носії, що їх використовують у процесі спілкування і на яких за допомогою різних засобів і способів зафіксовано в доцільній для сприйняття формі інформацію.

№ 3 Процес від складання документів до їх здачі в архів.

№ 4 Сукупність документів, які складають на всі господарські операції.

2. Знайдіть правильні визначення для кожної з наведених форм бухгалтерського обліку та розмістіть правильну відповідь у таблицю.

Таблиця 2

Визначення форм			
Журнально-ордерна	Меморіально-ордерна	Спрощена форма обліку	Комп'ютерна
№	№	№	№

№ 1. Характеризується застосуванням книг для синтетичного обліку і карток – для аналітичного. Порядок облікової реєстрації господарських операцій при цій формі такий: на підставі перевірених і згрупованих за певною ознакою первинних документів складають меморіальні ордери, в яких вказують кореспонденцію рахунків за здійсненою господарською операцією та її суму;

№ 2. Забезпечення автоматизованого процесу збирання, реєстрації і опрацювання облікової інформації;

№ 3. Система інформаційно пов'язаних між собою журналів-ордерів, у яких господарські операції відображають по кредиту одного рахунку і дебету кількох взаємопов'язаних із ним рахунків бухгалтерського обліку;

№ 4. Характеризується застосуванням облікових реєстрів і базується на веденні відомостей.

Завдання 2.

На підприємстві «Ліга» здійснено інвентаризацію виробничих запасів, згідно наказу керівника. Під час інвентаризації виявлено нестачу матеріалів на суму 800 грн.. та надлишки на суму 2 300 грн.

Необхідно виконати необхідні розрахунки, якщо збитки відшкодовуються матеріально-відповідальною особою. Вкласти проводки по господарським операціям після інвентаризації.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. В оборотних відомостях для обліку матеріалів використовують:

- а) грошові та натуральні вимірники;
- б) грошові вимірники;
- в) трудові вимірники;
- г) натуральні вимірники.

2. Під первинними документами слід розуміти:

а) будь-які матеріальні носії інформації про об'єкти бухгалтерського обліку;

б) письмові свідоцтва, що фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації на їх проведення;

в) документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення;

г) електронні носії інформації про діяльність підприємства.

3. Первинні документи треба складати:

а) у момент проведення кожної господарської операції або безпосередньо після її завершення;

б) до здійснення господарської операції;

в) не раніше одного разу на день після проведення однотипних господарських операцій;

г) у кінці місяця.

4. Відповідальність за своєчасне і якісне складання документів несуть:

а) керівник підприємства і головні спеціалісти;

б) керівник і головний бухгалтер підприємства;

в) особи, які склали і підписали документи;

г) працівники підприємства.

5. За призначенням документи поділяють на:

- а) розпорядчі, виправдні, бухгалтерського оформлення, комбіновані;
- б) виконавчі, первинні, зведені, нагромаджувальні;
- в) разові, внутрішні, зовнішні, бухгалтерські довідки;
- г) однопозиційні і багатопозиційні.

6. Документообігом називається:

- а) рух документів від моменту їх складання до бухгалтерського опрацювання;
- б) встановлений порядок руху документів від моменту їх складання або одержання від інших підприємств до використання для бухгалтерських записів і передачі до архіву;
- в) встановлення термінів виконання облікових робіт по кожному структурному підрозділу підприємства;
- г) встановлення порядку зберігання документів.

7. Який термін зберігання особових рахунків робітників та службовців, студентів:

- а) 3 роки;
- б) 5 років;
- в) 75 років;
- г) 1 рік.

8. Інвентаризація - це:

- а) звіряння облікових даних з фактичною наявністю майна;
- б) перевірка наявності і стану матеріальних цінностей, грошових коштів;
- в) перевірка наявності і стану матеріальних цінностей, грошових коштів, розрахунків тощо та визначення правильності облікових записів;
- г) перевірка наявності майна з метою виявлення крадіжок.

9. Інвентаризації залежно від підстави проведення поділяють на:

- а) часткові;
- б) планові і раптові;
- в) повні;
- г) повні та часткові.

10. Інвентаризації за охопленням поділяють на:

- а) часткові;
- б) планові і раптові;
- в) повні;
- г) повні та часткові.

ТЕМА 4 ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Мета: відобразити на рахунках бухгалтерського обліку всі операції,

пов'язані з надходженням, використанням та вибуттям необоротних активів підприємства, використовувати можливі варіанти обліку, оцінки і документування необоротних активів підприємства для досягнення найбільших економічних результатів діяльності.

Проблемні питання.

1. Дайте визначення необоротним активам підприємства.
2. Які складові включають в себе необоротні активи підприємства?
3. Які первинні документи оформлюють надходження необоротних активів?
4. Які первинні документи оформлюють вибуття необоротних активів?
5. Що таке первісна вартість необоротного активу і як вона формується?
6. Дайте визначення ліквідаційної вартості.
7. Хто встановлює термін корисного використання необоротного активу?
8. Що таке амортизація необоротного активу?
9. Поясніть відмінності амортизації і зносу необоротних активів.
10. Які методи нарахування амортизації може використовувати підприємство?
11. В яких випадках відбувається зміна вартості необоротного активу, якою кореспонденцією рахунків вона оформлюється і документується?
12. Як в бухгалтерському обліку відображають оренду необоротних активів?

Література: [1, 12, 13, 29, 30, 40, 41, 43]

Методичні вказівки

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби» первісну вартість об'єкта основних засобів складають такі витрати:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
 - суми ввізного мита;
 - суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
 - витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
 - витрати на встановлення, монтаж, налагодження основних засобів;
 - інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Основні засоби відображаються по дебету рахунка 10 в момент їх надходження на підприємство але лише у випадку, якщо об'єкт основний засіб:

- не потребує монтажу;
- вводиться в експлуатацію відразу ж після надходження на підприємство.

Якщо об'єкт основних засобів не відповідає вищевказаним вимогам, тоді для відображення надходження основних засобів використовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції». *Капітальні інвестиції* – це витрати, понесені підприємством зв'язку із придбанням необоротних активів. Практично в усіх випадках витрати на придбання або виготовлення основних засобів накопичуються по дебету рахунка 15 «Капітальні інвестиції» із кредитів витратних рахунків (в т.ч. авансові платежі для фінансування капітального будівництва), а при введенні в експлуатацію об'єкту основних засобів ці витрати списуються у дебет рахунку 10

проведенням: Дебет 10 «Основні засоби» Кредит 15 «Капітальні інвестиції».

Завдання 1

Підприємством реалізовано виробниче приміщення. Первісна вартість - 42000грн. Сума нарахованою зносу – 20000грн. Реалізовано приміщення за 36000 грн. Скласти бухгалтерські записи і визначити фінансовий результат від реалізації ОЗ.

Завдання 2

Підприємством реалізовано складське приміщення. Первісна вартість - 42 000 грн. Сума нарахованого зносу - 20 000 грн. Реалізовано складське приміщення за 48 000 грн.

Скласти бухгалтерські записи і визначити фінансовий результат від реалізації ОЗ.

Завдання 3

Підприємство «Тор» 10.05.20_ р. придбало автомобіль вартістю 32 000 грн. у т.ч. ПДВ.

13.05.20_ р. перерахувало гроші за автомобіль.

13.05.20_ р. автомобіль було введено в експлуатацію.

Відобразити господарські операції у відповідних облікових регістрах, вказати первинні документи, на підставі яких було зроблено запис.

Завдання 4

Підприємство отримало безкоштовно технологічне обладнання, вартість якого згідно із супровідними документами 200000 грн. Обладнання доставлене транспортною організацією за 1150 грн. з ПДВ на умовах подальшої оплати. Монтаж обладнанню підприємство здійснило власними силами (нарахована заробітна плата 1200 грн. та використано матеріалів на суму 900 грн).

Зробити необхідні бухгалтерські записи.

Завдання 5

Підприємство реалізувало автомобіль Мерседес за 170 тис. грн. з ПДВ. Первісна вартість автомобіля 300 тис. грн., знос - 120 тис. грн.

Зробити бухгалтерські проводки.

Завдання 6

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з придбання торговельного обладнання. Визначити невідомі суми.

Таблиця 1

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Отримано торговельне обладнання від постачальника за купівельними цінами			10000
Відображено податковий кредит по ПДВ			?
Проведена сплата постачальнику в повному розмірі з поточного рахунка			?
Відображено вартість транспортних послуг, пов'язаних з придбанням торговельного обладнання, у т.ч. ПДВ			600
Відображено податковий кредит по ПДВ (див. опер. 4)			?
Введено в експлуатацію торговельне обладнання			?

Завдання 7

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з ліквідації верстату. Визначити невідомі суми. Первісна вартість – 20 000 грн.; сума нарахованого зносу – 18 000 грн. витрати, пов'язані з ліквідацією верстата (витрати на оплату праці та соц. заходи) – 1 200 грн.; вартість брухту, отриманого внаслідок ліквідації верстата – 600 грн.

Таблиця 2

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Списано знос верстата			
Відображено залишкову вартість верстата			
Відображено витрати, пов'язані з ліквідацією верстата			
Відображено вартість брухту, отриманого внаслідок ліквідації верстата			
Списано на фінансовий результат: - собівартість ліквідованого верстата - доход від оприбуткування брухту			

Визначено фінансовий результат від ліквідації верстата			
--	--	--	--

Завдання 8

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з реалізації необоротних активів. Визначити невідомі суми.

Таблиця 3

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Відображено дохід від реалізації автомобіля			60400
Відображено суму податкового зобов'язання за ПДВ			
Списано вартість автомобіля в частині раніше нарахованого зносу			15000
Списано залишкову вартість автомобіля			20000
Списано на фінансовий результат: - собівартість реалізованого нематеріального активу - дохід від реалізації			
Визначено фінансовий результат від реалізації необоротного активу			

Завдання 9

Визначити річну суму амортизації будівлі офісу при рівномірному способі списання вартості та скласти необхідну бухгалтерську проводку, якщо вихідні дані: первісна вартість – 500000 грн; ліквідаційна вартість – 4000 грн.; термін корисної експлуатації – 25 років.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До основних засобів належать:

- а) будівлі, споруди;
- б) поточна дебіторська заборгованість;
- в) грошові кошти;
- г) готова продукція.

2. Будівлі і споруди належать до:

- а) оборотних активів;
- б) необоротних активів;
- в) грошових коштів;
- г) предметів обігу.

3. Облік витрат на виготовлення, будівництво, модернізацію основних засобів, їх технічне переозброєння ведеться на рахунок:

- а) 10 «Основні засоби»;
- б) 11 «Інші необоротні матеріальні активи»;
- в) 15 «Капітальні інвестиції»;
- г) 12 «Нематеріальні активи».

4. До методів нарахування амортизації основних засобів належать:

- а) прямолінійний, зменшення залишкової вартості;
- б) прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний;
- в) всі відповіді правильні;
- г) виробничий.

5. За якою оцінкою основні засоби включаються до валюти балансу?

- а) первісною вартістю;
- б) залишковою вартістю;
- в) переоціненої вартістю;
- г) за сумою зносу.

6. Що не належить до основних засобів:

- а) готова продукція, товари;
- б) будівлі, споруди, транспортні засоби;
- в) обладнання, комп'ютери;
- г) немає правильної відповіді.

7. На якому рахунку ведеться облік основних засобів:

- а) 15;
- б) 10;
- в) 18;
- г) 13.

8. Яким документом оформляється надходження (введення в експлуатацію) основних засобів на підприємство:

- а) інвентарна картка;
- б) акт виконаних робіт;
- в) прибутковий ордер;
- г) акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів.

9. Яким документом оформлюється списання автотранспортних засобів:

- а) інвентарна картка;
- б) акт на списання основних засобів;
- в) акт на списання автотранспортних засобів;
- г) видаткова накладна.

10. Яким документом оформлюється ремонт основних засобів:

- а) акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів;
- б) акт на списання основних засобів;
- в) акт виконаних робіт;
- г) акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів.

ТЕМА 5. ОБЛІК ЗАПАСІВ І ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Мета: ознайомитися з основами обліку і документування запасів підприємства. Ознайомитися з методами обліку витрат виробництва, первинними документами і обліковими регістрами, які містять інформацію щодо структури і розміру витрат виробництва і процесу реалізації готової продукції.

Проблемні питання.

1. Дайте визначення терміну “Запаси”;
2. Назвіть методи оцінки вибуття запасів, в чому полягає суть кожного з них?
3. Які первинні документи використовують для відображення надходження запасів?
4. Які первинні документи використовують для відображення руху запасів?
5. Які первинні документи використовують для відображення вибуття запасів?
6. Яким документом регламентується метод списання запасів підприємства?
7. Розкрийте порядок оформлення і термін внесення змін до методу списання запасів підприємства.
8. За яких умов здійснюється уцінка запасів?
9. За яких умов допускається проведення дооцінки?

Література: [2,3,7,22,25,37,39]

Методичні вказівки

Відповідно до п.4 П (С)БО 9 *запаси* – це активи, які:

- зберігаються для наступного продажу в умовах звичайної господарської діяльності;
- перебувають в процесі виробництва з метою наступного продажу продукції виробництва;
- зберігаються для споживання при виробництві продукції, виконанні робіт, наданні послуг, а також для управління підприємством.

Відповідно до П(С)БО 9 первісною вартістю запасів придбаних за плату, є собівартість, яка складається із таких фактичних витрат:

- сум, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків;
- сум ввізного мита;
- сум непрямих податків, пов'язані з придбанням запасів і не відшкодовуються підприємству;
- транспортно-заготівельних витрат (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків транспортування запасів);
- інших витрат, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання із запланованою метою. До таких витрат, зокрема, відносяться прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати підприємства на доопрацювання і підвищення якісно-технічних характеристик запасів.

Не включаються до первісної вартості запасів, а належать до витрат того періоду, в якому вони були здійснені (встановлені):

- понаднормові втрати і нестачі запасів;
- проценти за користування позиками;

- витрати на збут;
- загальногосподарські та інші подібні витрати, які безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою запасів та приведенням їх до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях.

Формування первісної вартості запасів за шляхами надходження

Шляхи надходження запасів	Формування первісної вартості запасів
1	2
Придбання	Первісною вартістю запасів є собівартість запасів, яка складається з фактичних витрат на їх придбання
Виготовлення власними силами	Первісною вартістю визначається собівартість їх виробництва, яка визначається згідно Положення (стандарту) 16 «Витрати» і відповідає калькуляції, затвердженій на підприємстві
Внесення до статутного капіталу	Первісною вартістю визнається погоджена замовниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість
Одержання безоплатно	Первісною вартістю визначається їх справедлива вартість
Придбання в результаті обміну	Первісна вартість одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на подібні запаси, дорівнює балансовій вартості переданих запасів. Якщо балансова вартість переданих запасів перевищує їх справедливу вартість, то первісною вартістю отриманих запасів є їх справедлива вартість. Різниця між балансовою і справедливою вартістю переданих запасів включається до складу витрат звітного періоду. Первісною вартістю одиниці запасів, придбаних у результаті обміну на неподібні запаси, визнається справедлива вартість придбаних запасів.

Оцінка запасів при вибутті може проводитися за такими методами:

- за собівартістю перших за часом надходження запасів (FIFO);
- за собівартістю останніх за часом надходження запасів (LIFO);
- за середньозваженою собівартістю;
- за цінами продажу;
- нормативних витрат;
- за ідентифікованою собівартістю відповідної одиниці запасів.

Метод FIFO

Використання методу FIFO ґрунтується на припущенні, що одиниці

запасів, котрі були придбані першими, першими і вибувають. Отже, вартість запасів на кінець звітного періоду відображається фактично за вартістю запасів останніх за часом придбань.

Метод LIFO

Використання цього методу базується на припущенні, що виробничі запаси відпускаються у виробництво в послідовності, зворотній їх надходженню підприємство (зарахуванню в бухгалтерському обліку), тобто запаси, і відпускаються у виробництво, оцінюються за собівартістю останніх за часом надходження запасів. При цьому вартість залишку запасів на кінець звітного періоду визначається за собівартістю перших за часом одержання запасів.

Метод середньозваженої собівартості

Цей метод дуже поширений. Суть його полягає в тому, що при різних цінах на однакові запаси визначається їх середня ціна, за якою потім списуються собівартість запасів у виробництво.

При цьому визначають суму кількості одиниць запасів на початок звітного періоду та їх вартість на суму одиниць запасів, придбаних протягом звітного періоду, та їх вартість. Далі сума добутків кількості таких запасів та їх вартостей ділиться на кількість запасів, що в результаті дає нам середньозважену собівартість одиниці запасу на кінець періоду.

Метод оцінки по цінах продажу

Даний метод найбільш практичне застосування має в торгівлі.

Метод нормативних витрат

В основному метод нормативних витрат призначений для серійного промислового виробництва. Суть його полягає в тому, що запаси, як правило, оцінюються в балансі за нормативною собівартістю, яка складається із суми нормативних витрат на одиницю виробу.

Метод ідентифікованої собівартості

Метод ідентифікованої собівартості застосовується щодо тих видів виробничих запасів, які використовуються для виконання спеціальних

замовлень і проектів, які мають значну вартість, а також стосовно тих видів запасів, котрі не змінюють один одного.

Завдання 1

З наведеного переліку витрат підприємства виберіть ті, що включаються до первісної вартості запасів:

- суми що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю);
- проценти за користування позиками;
- адміністративні витрати звітного періоду;
- суми ввізного мита;
- суми, що сплачуються за інформаційні, посередницькі та інші подібні послуги, пов'язані з пошуком і придбанням запасів;
- понаднормові витрати і нестачі запасів, що виникли у процесі їхнього транспортування;
- затрати на заготівлю та вантажно-розвантажувальні роботи;
- витрати на збут.

Завдання 2

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з обліку заготівлі та використання виробничих запасів. Визначити невідомі суми.

Таблиця 1

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Оприбутковано сировина та матеріали, які надійшли від вітчизняного постачальника за купівельними цінами			20000
Відображено податковий кредит за ПДВ			
Здійснено оплату постачальнику в повному розмірі			
Відображено вартість транспортних послуг, пов'язаних з придбанням сировини та матеріалів			1000
Відображено податковий кредит за ПДВ			
Придбано малоцінні та швидкозношувані предмети у вітчизняного постачальника. Розрахунки здійснені з підзвітних сум			600
Відображено податковий кредит за ПДВ			

Завдання 3

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку операції з обліку заготівлі та використання виробничих запасів. Визначити невідомі суми.

Таблиця 2

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Придбано малоцінні та швидкозношувані предмети у вітчизняного постачальника. Розрахунки здійснено з підзвітних сум			600
Відображено податковий кредит за ПДВ			
Здійснено передоплату вітчизняному постачальнику за паливо			9000
Відображено податковий кредит за ПДВ			
Оприбутковано паливо, яке надійшло від постачальника за купівельними цінами			7500
Відображено сума ПДВ за податковою накладною			
Відпущено МШП у бухгалтерію			1200
Списано матеріали у виробництво			3000

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

- До оборотних активів належать:
 - насіння, продуктивна худоба;
 - автотранспортні засоби;
 - корми, насіння, паливо;
 - будівлі, споруди.
- За якою оцінкою оприбутковують запаси від постачальників:
 - за методом ФІФО;
 - обліковою вартістю;
 - первісною вартістю;
 - чистою вартістю реалізації.
- Малоцінні та швидкозношувані предмети будуть у складі оборотних активів, якщо:
 - строк використання їх не більше одного року, або нормального операційного циклу, якщо він перевищує один рік;
 - строк використання їх не більше одного року;
 - строк використання їх не більше нормального операційного циклу;
 - спецодяг і спецвзуття.
- До запасів відносяться:
 - поточні фінансові інвестиції;
 - МШП, строк використання яких більше одного року;
 - сировина і матеріали;
 - грошові кошти.

5. Дайте характеристику рахунку 20 «Виробничі запаси»:

- а) активний, по дебету – відпуск, уцінка запасів, по кредиту – надходження запасів;
- б) активний, призначений для обліку процесу постачання;
- в) активний, по дебету – надходження запасів, їх дооцінка, по кредиту – списання, відпуск, уцінка запасів;
- г) пасивний, по дебету – вибуття запасів, по кредиту – надходження запасів.

6.. Який зміст господарської операції відображає бухгалтерський запис:

Д-т 20 – 6000 грн.
Д-т 641 – 1200 грн.
К-т 631 – 7200 грн.:

- а) оприбутковано запаси за грошові кошти;
- б) оприбутковано виробничі запаси, що надійшли від постачальника з урахуванням ПДВ;
- в) оприбутковано виробничі запаси, виготовлені власними силами;
- г) виставлено претензію постачальнику.

7. До транспортно-заготівельних витрат по придбанню запасів належать:

- а) витрати на транспортування запасів до місця їх використання;
- б) вартість навантажувально-розвантажувальних робіт;
- в) всі відповіді вірні;
- г) витрати зі страхування ризиків транспортування запасів.

8. Первісною вартістю запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їх:

- а) фактична собівартість;
- б) справедлива вартість;
- в) балансова вартість;
- г) переоцінена вартість.

9. Запаси на підприємстві оприбутковуються за таким документом:

- а) прибутковий касовий ордер;
- б) накладна (внутрішньогосподарського призначення);
- в) прибутковий ордер;
- г) лімітно-забірна картка.

10. Відпуск запасів у виробництво оформлюється таким документом:

- а) прибутковий ордер;
- б) матеріальний звіт;
- в) акт на списання основних засобів;

г) лімітно-забірна картка.

ТЕМА 6 ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ І ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Мета: ознайомитися з порядком обліку грошових коштів і дебіторської заборгованості підприємства.

Проблемні питання

1. Який порядок організації розрахунків готівкою діє в Україні?
2. Що таке ліміт каси і як він устанавлюється?
3. Які терміни повернення готівки, взятої під звіт, у касу підприємства?
4. Якими документами оформляються касові операції?
5. Який порядок ведення касової книги?
6. Які обов'язки має касир підприємства?
7. Який діє порядок відкриття рахунків у банку?
8. Який порядок проведення розрахунків за допомогою платіжних доручень та платіжних вимог-доручень?
9. Які критерії визнання дебіторської заборгованості?

Література: [7,21,22,26,37,39]

Методичні вказівки

Для цілей бухгалтерського обліку грошові кошти в національній валюті діляться на такі групи:

- готівка у касі підприємства;
- гроші на поточних рахунках у банках;
- гроші на інших рахунках у банках;
- інші грошові кошти.

Грошові кошти підприємства мають зберігатися в касі або на рахунку в банку.

Ліміт каси встановлюється підприємствам, які мають рахунки в установах банків і здійснюють операції з готівкою. Такі підприємства можуть зберігати в своїй касі готівку на кінець дня в межах затвердженого

ліміту каси.

Ліміт залишку готівки в касі для кожного підприємства встановлюється банками з урахуванням режиму і специфіки роботи підприємства, його віддаленості від установи банку, розміру касових оборотів, встановлених строків і порядку здавання касової виручки.

Сума готівкового розрахунку одного підприємства (підприємця) з іншим підприємством (підприємцем) не може перевищувати десяти тисяч гривень протягом одного дня за одним чи декількома платіжними документами.

Виплати, пов'язані з оплатою праці, проводяться касиром за платіжними відомостями. Після закінчення встановлених строків виплати касир повинен:

- у платіжній відомості проти прізвищ осіб, яким не видано зарплату, зробити запис: “Депонована”;

- скласти реєстр депонованих сум;

- у кінці відомості вказати фактично виплачену суму і суму виплат, яку не було виплачено, звірити ці суми з загальним підсумком за платіжною відомістю і затвердити запис своїм підписом;

- виписати видатковий касовий ордер на фактично видану суму за відомістю і зробити відповідний запис у касовій книзі.

Здача грошей у касу банку засвідчується квитанцією до об'яви на внесок готівкою і також оформлюється видатковим касовим ордером.

Завдання 1.

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку наведені операції.

Таблиця 1

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Зараховано на поточний рахунок заборгованість учасників по внесках до статутного капіталу готівкою			10000
Зараховано грошові кошти на розрахунковий рахунок з каси підприємства			10000
Отримано з банку на господарські потреби			300

Видано грошові кошти з каси під звіт на придбання МШП			300
Придбано МШП з підзвітних сум			600
Видано готівкою з каси підзвітної особі у відшкодування перевитрати (див. опер.4,5)			
Отримано готівку від реалізації товарів			5000
Зараховано грошові кошти з каси підприємства на розрахунковий рахунок			7500
Отримано готівку з банку на виплату заробітної плати			15000
Видано заробітну плату з каси підприємства			15000

Завдання 2.

За наказом керівника підприємства головний інженер Звягін С.С. був направлений у службове відрядження до м. Львова з 10 жовтня по 15 жовтня. З каси йому було видано в аванс в розмірі 1 000 грн. Після повернення з відрядження Звягін С.С. 16 жовтня склав авансовий звіт про витрати і додав наступні виправдовуючі документи:

- проїзні квитки – 2 x 120 грн. в т.ч. ПДВ;
- квитанцію з готелю – 580 грн. в т.ч. ПДВ;
- квитанції про використання постільної білизни – 14 x 2 в т.ч. ПДВ;
- добові - ?

Провести розрахунок витрат по відрядженню. Скласти необхідні проводки.

Завдання 3

Вкажіть кореспонденцію рахунків на підставі наведених господарських операцій:

1. Отримані запасні частини від постачальників.
2. Погашено з поточного рахунку заборгованість перед постачальниками за отримані запасні частини.
3. Нараховані фінансові санкції-зобов'язання перед постачальниками та підрядниками.
4. Збільшено суму пайового капіталу на суму заборгованості перед постачальниками.

Завдання 4.

Підприємство придбало й оплатило у вітчизняного постачальника товари на суму 24 000 грн. (в т.ч. ПДВ). Скласти необхідні проводки.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Кошти у розрахунках – це:
 - а) заборгованість даного підприємства іншим підприємствам і особам;
 - б) грошові кошти підприємства;
 - в) заборгованість інших підприємств і осіб даному підприємству;
 - г) гроші на рахунках у банках.

2. До грошових коштів у бухгалтерському обліку належать:
 - а) фінансові інвестиції, готівка в касі;
 - б) готівка в касі, кошти на рахунках у банках, депозити до запитання;
 - в) гроші на банківських рахунках, що обмежені для поточного використання протягом терміну, який перевищує один рік;
 - г) цінні папери.

3. Під рухом грошових коштів у бухгалтерському обліку розуміють:
 - а) надходження грошових коштів;
 - б) вибуття грошових коштів;
 - в) надходження і вибуття грошових коштів у розрізі видів діяльності;
 - г) списання грошових коштів.

4. Гроші в касі оприбутковують за:
 - а) прибутковими касовими ордерами;
 - б) видатковими касовими ордерами;
 - в) платіжними відомостями;
 - г) чеками.

5. Видача готівки в касі проводиться за:
 - а) видатковими касовими ордерами;
 - б) прибутковими касовими ордерами;
 - в) видатковими касовими ордерами і відомостями на виплату грошей;
 - г) відомостями.

6. Який рахунок призначений для обліку наявності та руху грошових коштів у касі підприємства?
 - а) 30;
 - б) 31;
 - в) 35;

г) 10.

7. До яких рахунків належить рахунок 30 «Каса»?

- а) активних;
- б) пасивних;
- в) активно-пасивних;
- г) немає правильної відповіді.

8. Облік наявності та руху грошових коштів в іноземній валюті, які знаходяться на рахунках в банках, ведеться:

- а) на рахунку 31 «Рахунки в банках»;
- б) на субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- в) на субрахунках 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;
- г) немає правильної відповіді.

9. До безготівкових розрахунків належать:

- а) розрахунки готівкою;
- б) розрахунки платіжними дорученнями, платіжними вимогами-дорученнями;
- в) розрахунки готівкою, розрахунковими чеками, платіжними дорученнями;
- г) чеки.

10. Що означає бухгалтерський запис: Дебет 372, Кредит 301:

- а) видачу коштів з каси в підзвіт;
- б) списання з підзвіту сум;
- в) видачу коштів з каси дебіторам;
- г) надходження готівки в касу від дебіторів.

11. Зарахування на поточний рахунок в національній валюті в банку короткострокової позики відображається бухгалтерською проводкою:

- а) дебет 311, кредит 60;
- б) дебет 60, кредит 311;
- в) дебет 311, кредит 50;
- г) дебет 313, кредит 50.

12. Вкажіть, який зміст господарської операції виражає кореспонденція рахунків дебет 301, кредит 311?

- а) зарахування коштів на поточний рахунок банку з каси;
- б) перерахування коштів з поточного рахунку банку кредиторам;
- в) зарахування коштів до каси з поточного рахунку в національній валюті в банку;

г) погашення короткострокової позики.

13. В якій сумі буде визначено залишок на кінець місяця по рахунку 30 «Каса», якщо початкове сальдо складало 500 грн., оприбутковано в касу за місяць 3000 грн., а видано з каси за місяць 1500 грн.:

- а) 2000 грн.;
- б) 1500 грн.;
- в) 1000 грн.;
- г) 2500 грн.

ТЕМА 7. ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ І РОЗРАХУНКІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Мета: ознайомитися з порядком обліку власного капіталу підприємства.

Проблемні питання

1. Що ви розумієте під поняттям «статутний капітал»?
2. Як формується статутний капітал на державних підприємствах?
3. Як формується статутний капітал в акціонерному підприємстві?
4. Який порядок бухгалтерського обліку статутного капіталу, тобто, які операції охоплює, що підлягають обов'язковому відображенню у бухгалтерському обліку?
5. Які умови змін (збільшення, зменшення) статутного капіталу?
6. Який порядок відображення цих змін у бухгалтерському обліку?
7. Як Ви розумієте визначення «власний капітал»?
8. Якими законодавчими та інструктивними документами треба керуватись при організації обліку власного капіталу?
9. Яким чином формується статутний капітал?
10. Що Ви розумієте під терміном «пайовий капітал»?
11. Що Ви розумієте під терміном «додатковий капітал»?
12. Що Ви розумієте під терміном «резервний капітал»?
13. Як проводиться облік «статутного капіталу»?
14. Як проводиться облік «пайового капіталу»?

15. Як проводиться облік «додаткового капіталу»?
16. Як проводиться облік «резервного капіталу»?
17. Як проводиться облік «нерозподіленого прибутку (непокритого збитку»)?
18. В якій звітності розкривається інформація про власний капітал?

Методичні вказівки

Джерелами формування майна підприємства є власні (власний капітал) і позикові кошти (позиковий капітал).¹

Власний капітал – це частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань. Власний капітал складається з:

- статутного капіталу;
- пайового капіталу;
- додатково вкладеного капіталу;
- іншого додаткового капіталу;
- резервного капіталу;
- нерозподіленого прибутку (непокритого збитку);
- неоплаченого капіталу;
- вилученого капіталу.

Для реальної оцінки показника власного капіталу сума неоплаченого капіталу, вилученого капіталу та непокритого збитку підприємства віднімається при визначенні підсумку власного капіталу в балансі підприємства.

Бухгалтерський облік статутного капіталу починається з моменту реєстрації підприємства в Єдиному реєстрі підприємств та організацій України і припиняється в день виключення підприємства з реєстру в результаті завершення діяльності.

Резервний (страховий) капітал створюється господарськими товариствами в розмірі, встановленому засновницькими документами, але не менше 25 відсотків розміру статутного капіталу. Щорічний розмір

відрахувань до резервного (страхового) капіталу також встановлюється засновницькими документами, але не може бути менше за 5 відсотків суми чистого прибутку.

Резервний капітал господарського товариства створюється з метою покриття можливих в майбутньому непередбачуваних збитків, втрат. Резервний капітал може використовуватись для покриття балансового збитку підприємства за звітний період на виплату дивідендів при недостатності нерозподіленого прибутку, на інші цілі, передбачені законодавством.

Згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку *зобов'язання* – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди. Зобов'язання підприємства поділяються на довгострокові та поточні.

Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» під поточними зобов'язаннями розуміють зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або мають бути погашені протягом 12 місяців, починаючи з дати Балансу. Що ж до довгострокових зобов'язань, то згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання» до них відносять усі зобов'язання підприємств, які не є поточними зобов'язаннями, тобто термін повернення яких перевищує 12 календарних місяців або один операційний цикл підприємства.

Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення. Якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню, то його сума включається до складу доходу звітного періоду.

З метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяються на:

- довгострокові;
- поточні;
- забезпечення;

- непередбачені зобов'язання;
- доходи майбутніх періодів;

До довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові фінансові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання.

Поточні зобов'язання включають:

- короткострокові кредити банків;
- поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями;
- короткострокові векселі видані;
- кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточну заборгованість за розрахунками з одержаних авансів, за розрахунками з бюджетом, за розрахунками з позабюджетних платежів, за розрахунками зі страхування, за розрахунками з оплати праці, за розрахунками із внутрішніх розрахунків;
- інші поточні зобов'язання.

За кредитом цього рахунка відображаються суми одержаних кредитів (позик), за дебетом – погашення заборгованості за ними та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).

Література [16,20,21,28,37]

Завдання 1

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку наведені операції.
Визначити невідомі суми.

Таблиця 1

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	

Відображено збільшення зареєстрованого капіталу за рахунок прибутку підприємства			200000
Здійснено відрахування до резервного капіталу			150000
Відображено отриманий збиток підприємством			10000
Створено резерви за рахунок нерозподіленого прибутку			180000
Погашено засновниками заборгованість у внесках до статутного капіталу:			
- матеріалами			25000
- грошовими коштами			15000
- основними засобами			10000
Відображено вартість безоплатно одержаних активів			4000
Відображено отриманий прибуток підприємства			2250

Завдання 2

Відобразити на рахунках бухгалтерського обліку наведені операції.

Визначити невідомі суми.

Таблиця 2

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Відображено фінансовий результат діяльності підприємства - прибуток			125000
Використано прибуток у звітному періоді:			10000
- нараховано дивіденди за підсумками звітного року;			15000
- нараховано суму премії ;			20000
- проведено відрахування в резервний капітал			
За підсумками звітного періоду зменшено суму нерозподіленого прибутку, використано у звітному році			?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Акціонерне товариство реалізувало комп'ютер. Як ця господарська операція вплинула на статутний капітал підприємства?

- зменшився на суму виручки;
- збільшився на суму виручки;
- залишився без змін;
- зменшився на суму виручки за мінусом зносу

2. Яким бухгалтерським записом відображається передача об'єктів основних засобів як вклад в статутний капітал іншого підприємства?

- Д-т 10 К-т 40;
- Д-т 14 К-т 10;
- Д-т 14 К-т 40;
- Д-т 14 К-т 311;
- немає вірної відповіді.

3. Що розуміється під терміном «забезпечення майбутніх витрат і платежів»?

- а) борг банкам за кредитами;
- б) кошти, що за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і включені до витрат поточного періоду;
- в) кошти, що за рішенням підприємства резервуються для забезпечення майбутніх витрат і платежів і не включені до витрат поточного періоду;
- г) створення резерву для покриття боргу працівникам підприємств з оплати праці.

4. В результаті якої господарської операції з основними засобами в акціонерному товаристві може бути збільшений статутний капітал?

- а) при надходженні основних засобів на підприємство;
- б) при безкоштовному надходженні основних засобів;
- в) при надходженні основних засобів як внески в статутний капітал;
- г) при викупі акцій;
- д) величина статутного фонду в акціонерних товариствах не пов'язана з рухом основних засобів.

5. Бухгалтерський запис Д-т 443 «Прибуток використаний у звітному періоді»-К-т 40 «Статутний капітал» означає:

- а) збільшення статутного капіталу за рахунок збільшення номінальної вартості акцій;
- б) надходження коштів як оплата зобов'язань по підписці на акції;
- в) збільшення статутного капіталу за рахунок безкоштовно одержаних цінностей;
- г) збільшення статутного фонду за рахунок реінвестування дивідендів.

6. Бухгалтерський запис Д-т 40 «Статутний капітал»-К-т 451 «Вилучені акції» означає:

- а) зменшення статутного капіталу за рахунок анулювання акцій;
- б) зменшення статутного капіталу за рахунок зменшення номінальної вартості акцій;
- в) нараховані дивіденди за акціями;
- г) списаний статутний капітал у сумі заборгованості учасникам.

7. Бухгалтерський запис Д-т 443 «Прибуток використаний у звітному періоді» - К-т 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» означає:

- а) нарахування дивідендів акціонерам;
- б) виплату доходів акціонерам;

- в) заборгованість підприємства акціонерам після випуску акцій;
- г) заборгованість акціонерів по підписці на акції до реєстрації АТ.

8. Формування резервного капіталу відображається в обліку:

- а) Д-т 43 К-т 443;
- б) Д-т 40 К-т 43;
- в) Д-т 46 К-т 43;
- г) Д-т 443 К-т 43.

9. Власний капітал – це:

- а) активи підприємства;
- б) боргові зобов'язання;
- в) вартість прав власників підприємства;
- г) частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язання.

10. В оборотній відомості для аналітичного обліку розрахунків із постачальниками і підрядниками використовують:

- а) грошові вимірники;
- б) трудові вимірники;
- в) натуральні вимірники;
- г) натуральні і грошові вимірники.

11. Зазначте поточні зобов'язання:

- а) довгострокові кредити банків;
- б) короткострокові кредити банків;
- в) доходи майбутніх періодів;
- г) витрати майбутніх періодів.

12. Яка бухгалтерська проводка складається при оплаті постачальникам за виробничі запаси з поточного рахунку в національній валюті в банку:

- а) Д-т 631, К-т 311;
- б) Д-т 631, К-т 301;
- в) Д-т 631, К-т 331;
- г) Д-т 631, К-т 313.

13. Яким документом оформлюється податкове зобов'язання з ПДВ?

- а) видаткова накладна;
- б) рахунок
- в) податкова накладна;
- г) прибутковий ордер.

14. Заборгованість постачальникам відноситься до:

- а) дебіторської заборгованості;
- б) забезпечення наступних витрат і платежів;
- в) довгострокових зобов'язань;
- г) кредиторської заборгованості.

ТЕМА 8. ОБЛІК ПРАЦІ, ЇЇ ОПЛАТИ ТА ІНШИХ РОЗРАХУНКІВ З ПРАЦІВНИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: ознайомитися з основними правилами нарахування оплати праці, і всіх розрахунків з ним пов'язаних.

Проблемні питання

1. Які форми і системи оплати праці ви знаєте?
2. Яким чином ведеться облік використання робочого часу?
3. За якими типовими формами здійснюється облік виробітку робітниками-відрядниками?
4. Які ви знаєте види заробітної плати? Їх сутність?
5. Як складається розрахунково-платіжна відомість?
6. Як проводиться облік заробітної плати в системі рахунків?
7. Як ведеться облік розрахунків єдиного соціального внеску?
8. Що таке “депонована заробітна плата”?
9. Як ведеться облік депонованої заробітної плати?

Література [2,3,9,21,37,38]

Методичні вказівки

Під *системою оплати праці* розуміється спосіб обчислювання розмірів винагороди, що підлягає виплаті працівникам підприємства згідно із здійсненими ними витратами праці або за результатами роботи.

Основною організацією оплати праці є тарифна система оплати праці. Вона використовується для розподілу робіт залежно від їх складності, а працівників – залежно від їх кваліфікації та за розрядами тарифної сітки.

При тарифній системі оплати праці можна виділити такі дві основні форми:

- *погодинна* – згідно з тарифною ставкою оплачується робота за одиницю часу (як правило, це година);
- *відрядна* – за основу розрахунку заробітної плати беруться кількість виконаної роботи і розцінка за одиницю продукції.

Окрім заробітної плати, яка обчислюється за тарифними ставками, виробничими розцінками чи на основі посадових окладів, працівникам можуть виплачуватися:

- доплати;
- надбавки;
- гарантійні виплати;
- компенсаційні виплати.

Для нарахування основної заробітної плати працівникам з погодинною оплатою праці необхідні відомості про посадові оклади (на основі штатного розпису); про присвоєні розряди (на основі наказів по підприємству), а також дані табельного обліку відпрацьованого ними часу за відповідний період (місяць тощо).

Заробітна плата спеціалістам нараховується наступним чином: при повному робочому місяці проставляється присвоєний оклад згідно з наказом по підприємству й відповідно до посади, а при неповному робочому місяці – оклад ділиться на кількість робочих днів у даному робочому місяці й отриману денну заробітну плату множать на кількість відпрацьованих (згідно з табелем) робочих днів.

Зведеним документом, який відображає розрахунки з робітниками та службовцями, є розрахунково-платіжна відомість. Розрахунково-платіжні відомості складають щомісяця по кожному цеху, допоміжній службі або відділу з групуванням прізвищ робітників і службовців у розрізі категорій працюючих.

Завдання 1.

Відобразити в бухгалтерському обліку операції по нарахуванню заробітної плати, внесків до ЄСВ. Підрахувати утримання із заробітної плати, відобразити на рахунках бухгалтерського обліку.

Таблиця 1

№	Прізвище	Посада	Оклад	Премія	Аванс	Стаж роботи	Додаткові відомості	Заробітна плата за 12 місяців
1	Іванов М.І.	касир	2200	20%	40%	8років	Відпустка з 8/11 на 14кал.днів	42240грн
2	Петрова І.М.	технік.	2000		40%	7років		

понеділок	1	8	15	22	29
вівторок	2	9	16	23	30
середа	3	10	17	24	
четвер	4	11	18	25	
п'ятниця	5	12	19	26	
субота	6	13	20	27	
неділя	7	14	21	28	

Завдання 2.

Працівник Звонарьов С.К. відпрацював в січні повний місяць, Оклад його – 5 800 грн.

Провести розрахунок всіх обов'язкових утримань.

Визначити суму, яку Звонарьов С.К. отримує на руки.

Завдання 3.

Працівнику Ткаченко Л.С. надається щорічна відпустка тривалістю 24 календарних дні в період з 3 по 27 вересня включно. Сумарний заробіток його за останні 12 місяців склав 60 600 грн. Оклад за вересень 5050 грн., робочих днів – 22.

Визначити суму відпускних, а також суму, яку Ткаченко Л.С. отримає на руки у серпні.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Укажіть вимірники, які використовують для обліку затрат праці:

- а) натуральні;
- б) трудові;
- в) грошовий;
- г) прості.

2. Яка господарська операція відповідає бухгалтерській проводці: Д-т 231, К-т 661:

- а) з каси видана оплата праці;
- б) нарахована оплата праці працівникам бухгалтерії;
- в) нарахована оплата праці працівникам рослинництва;
- г) нарахована оплата праці працівникам тваринництва.

3. Рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»:

- а) активний;
- б) пасивний;
- в) активно-пасивний;
- г) позабалансовий.

4. Основним документом про трудову діяльність працівника, на підставі якого визначається стаж є:

- а) Трудова книжка;
- б) Трудовий контракт;
- в) Трудовий договір;
- г) Трудова угода.

5. Утримання із заробітної плати працівників неповернутих своєчасно підзвітних сум в обліку відображається записом:

- а) Дт 661 Кт 372
- б) Дт 372 Кт 661
- в) Дт 372 Кт 301
- г) Дт 375 Кт 661

6. Первинним документом для нарахування заробітної плати адміністративного персоналу є:

- а) Табель обліку робочого часу;
- б) Розрахунково-платіжна відомість;
- в) Книга обліку розрахунків по оплаті праці;
- г) Платіжна відомість.

7. Якщо дохід фізичної особи становить 10000 грн., то ставка ПДФО:

- а) 5%
- б) 20%
- в) 18%;
- г) 15%.

8. Розрахунок відпускних проводиться з урахуванням показника:

- а) календарні дні за винятком святкових і неробочих;
- б) робочі дні
- в) календарні дні;
- г) відпрацьовані дні.

9. Коефіцієнт страхового стажу у особи, що відпрацювала 7 років складе:

- а) 80 %;
- б) 60 %;
- в) 100 %;
- г) 40 %.

ТЕМА 9. ОБЛІК ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: ознайомитися з порядком визначення фінансового результату на підставі відображення доходів і витрат підприємства, ознайомитися з порядком складання і подання звітності підприємства.

Проблемні питання

1. Які критерії визнання доходів згідно з П(С)БО 15?
2. Як розраховується податок на додану вартість?
3. Як на рахунках бухгалтерського обліку відображається ПДВ?
4. Як здійснюється бухгалтерський облік фінансових результатів?
5. Як проводиться облік інших операційних доходів
6. Як відображаються операції руху та реалізації готової продукції на рахунках бухгалтерського обліку ?
7. В яких регістрах бухгалтерського обліку знайдуть відображення операції розрахунку фінансового результату від реалізації готової продукції ?
8. У чому полягає застосування рахунків 7 класу ?
9. Наведіть приклади відображення операцій на рахунку 701 “Дохід від реалізації готової продукції”.
10. Як розраховується фінансовий результат від реалізації готової продукції ?
11. Дати характеристику рахунку 79 “Фінансові результати”.

Література: [2,3,8,14,21,29,30]

Методичні рекомендації

У бухгалтерському обліку і фінансовій звітності доходи та витрати відображаються в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів. Отже, як і до набуття чинності Закону «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», облік витрат і доходів ведеться, а звітність складається на підставі *принципу нарахування*. Тобто доходи відображаються в бухгалтерському обліку відповідно у фінансовій звітності по відвантаженню продукції (товарів), виконанню робіт, наданню послуг незалежно від термінів одержання грошових коштів від покупців (замовників).

Облік доходів здійснюється відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 “Дохід”, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999р. № 290.

Завдання 1

Підприємством за поточний місяць здійснені наступні витрати по збуту: нарахована заробітна плата – 5 тис. грн., витрачено паперу – 150 грн., списані витрати на зв’язок – 200 грн., нарахована амортизація по складам готової продукції – 800 грн., сплачено за рекламні послуги 600 грн. з ПВД.

Зробити бухгалтерські проводки.

Завдання 2

Розрахувати витрати діяльності підприємства. Записати бухгалтерські проводки у відповідних облікових регістрах, вказати первинні документи, на підставі яких було зроблено запис.

Вихідні дані: списано матеріали на витрати основного виробництва - 1000 грн.; списано запасні частини на витрати основного виробництва - 4 000 грн.; списано паливо на витрати основного виробництва - 500 грн.; нараховано заробітну плату робітникам основного виробництва - 10 000 грн.; відвантажено продукції - 36000 грн.

Завдання 3

Навести бухгалтерські проводки та визначити фінансовий результат від операційної діяльності за звітний період.

Таблиця 1

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Одержано доход від реалізації готової продукції покупцям			420000
Відображення податкових зобов'язань з ПДВ			?
Списано собівартість реалізованої готової продукції			300000
Списано на фінансовий результат операційної діяльності підприємства: - доход від реалізації продукції - собівартість реалізованої продукції - адміністративні витрати - витрати на збут - інші операційні витрати			? ? 60000 30000 10000
Визначено фінансовий результат операційної діяльності підприємства за звітний період			?

Завдання 4

Навести бухгалтерські проводки та визначити фінансовий результат діяльності підприємства за звітний період.

Таблиця 2

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
	Дебет	Кредит	
Списано на фінансовий результат доход від реалізації готової продукції			350000
Списано на фінансовий результат доход від реалізації робіт і послуг			120000
Списано на фінансовий результат інший операційний доход			83000
Списано собівартість реалізованої готової продукції			255000
Списано собівартість робіт і послуг			89000
Списано на фінансовий результат інші фінансові доходи			140000
Списано на фінансовий результат доход від участі в капіталі			65000
Списано на фінансовий результат інші доходи			87000
Списано на фінансовий результат адміністративні витрати			59000
Списано на фінансовий результат витрати на збут			33000
Списано на фінансовий результат інші операційні			12000

витрати			
Списано за даними бухгалтерського обліку податок на прибуток від звичайної діяльності на фінансові результати			33000
Визначено фінансовий результат діяльності підприємства за звітний період: - результат операційної діяльності - результат фінансової діяльності - результат іншої звичайної діяльності			

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Назвіть витрати, які впливають на виробничу собівартість продукції:

- а) інші операційні витрати;
- б) загальновиробничі витрати;
- в) адміністративні витрати;
- г) витрати на збут.

2. Прямі виробничі витрати обліковуються на рахунку:

- 1) 23;
- 2) 91;
- 3) 90;
- 4) 20.

3. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються:

- 1) загальновиробничі витрати, прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати;
- 2) надзвичайні витрати;
- 3) фінансові витрати;
- 4) адміністративні витрати.

4. Прямі матеріальні витрати і прямі витрати на оплату праці включаються:

- 1) до складу загальновиробничих витрат;
- 2) до складу виробничої собівартості продукції (робіт, послуг);
- 3) до складу інших операційних витрат.
- 4) до складу фінансових витрат.

5. Визначте витрати, які не включаються до виробничої собівартості продукції:

- а) адміністративні витрати;
- б) всі відповіді правильні;
- в) витрати на збут;
- г) інші операційні витрати.

6. Прибуток – це:

- а) вартість активів, що надійшли;
- б) сума перевищення доходів над витратами підприємства;
- в) зменшення зобов'язань;
- г) доходи підприємства.

7. Фінансовий результат від реалізації продукції визначається за даними рахунку:

- а) 70;
- б) 90;
- в) 79;
- г) 71.

8. Який порядок списання доходу від реалізації продукції:

- а) сума доходу від реалізації продукції за вирахуванням ПДВ списується на фінансові результати;
- б) сума доходу від реалізації продукції разом з ПДВ списується на фінансові результати;
- в) сума доходу від реалізації продукції списується на фінансові результати;
- г) сума доходу від реалізації продукції списується на збитки.

9. На якому рахунку ведеться облік витрат зі збуту продукції:

- а) 95;
- б) 94;
- в) 93;
- г) 96.

10. Готова продукція в поточному бухгалтерському обліку оцінюється за:

- а) нормативною собівартістю;
- б) фактичною виробничою собівартістю;
- в) договірною ціною;
- г) первісною вартістю;
- д) обліковими цінами.

11. Реалізована продукція - це продукція:

- а) прийнята відділом технічного контролю і здана на склад;
- б) продукція яка знаходиться на складі покупця на відповідальному зберіганні;
- в) продукція відвантажена, але ще не сплачена;
- г) продукція оплачена, але ще не відвантажена;
- д) продукція упакована і готова до відвантаження.

12. Бухгалтерський запис Д-т 901-К-т 26 означає:

- а) відвантажена готова продукція;
- б) повернення продукції покупцем;
- в) списана собівартість реалізованої продукції;
- г) випуск продукції;

13. Визначити правильну кореспонденцію рахунків з оприбуткування готової продукції від основного виробництва.

- а) Д-т рахунка "Виробництво"-К-т рахунка "Матеріали";
- б) Д-т рахунка "Готова продукція" - К-т рахунка "Загальновиробничі витрати";
- в) Д-т рахунка "Готова продукція"-К-т рахунка "Виробництво"
- г) Д-т рахунка "Виробництво"-К-т рахунка "Готова продукція"

14. Оприбутковано готову продукцію, отриману від допоміжного виробництва. Визначити вірну кореспонденцію рахунків.

- а) Д-т рахунка "Виробництво"-К-т рахунка "Матеріали";
- б) Д-т рахунка "Готова продукція"-К-т рахунка "Загальновиробничі витрати";
- в) Д-т рахунка "Готова продукція"-К-т рахунка "Виробництво";
- г) Д-т рахунка "Виробництво"-К-т рахунка "Готова продукція".

15. Яка кореспонденція рахунків вірна при списанні доходів від реалізації продукції?

- а) Д-т рахунка «Доходи від реалізації»- К-т рахунка "Готова продукція";
- б) Д-т рахунка "Доходи від реалізації"-К-т рахунка "Фінансові результати";
- в) Д-т рахунка "Фінансові результати"-К-т рахунка "Доходи від реалізації";
- г) Д-т рахунка "Виробництво"-К-т рахунка "Доходи від реалізації".

16. Закриття рахунку 901 "Собівартість реалізованої продукції" відображають бухгалтерською проводкою:

- а) Д-т 901 К-т 791;
- б) Д-т 23 К-т 901;
- в) Д-т 701 К-т 901;
- г) Д-т 791 К-т 901.

17. Яким бухгалтерським записом відображається безготівкове отримання коштів від покупців за реалізовані без попередньої оплати товари?

- а) Д-т 301 К-т 361;
- б) Д-т 311 К-т 361;
- в) Д-т 311 К-т 631;
- г) Д-т 361 К-т 311.

18. Яким бухгалтерським записом списується собівартість реалізованої продукції сільськогосподарського виробництва?

- а) Д-т 901 К-т 27;
- б) Д-т 902 К-т 26;
- в) Д-т 903 К-т 27;
- г) Д-т 27 К-т 901.

19. Яким бухгалтерським записом закривається рахунок "Доход від реалізації готової продукції"?

- а) Д-т рахунка "Доход від реалізації готової продукції"-К-т рахунка "Готова продукція";
- б) Д-т рахунка "Доход від реалізації готової продукції"-К-т рахунка "Фінансові результати";
- в) Д-т рахунка "Фінансові результати"-К-т рахунка "Доходи від реалізації готової продукції";
- г) Д-т рахунка "Виробництво"-К-т рахунка "Доходи від ре-алізації готової продукції".

20. Яким бухгалтерським записом складається при надходженні коштів від реалізації товарів за готівку?

- а) Д-т 311 К-т 701;
- б) Д-т 301 К-т 702;
- в) Д-т 313 К-т 702;
- г) Д-т 701 К-т 301.

21. Яким бухгалтерським записом відображається списання собівартості реалізованих товарів?

- а) Д-т 902 К-т 282;
- б) Д-т 283 К-т 903;
- в) Д-т 901 К-т 284;
- г) Д-т 902 К-т 285.

ТЕМА 10 ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Мета: ознайомитися з видами бухгалтерської звітності, її змістом, строками складання і подання.

Проблемні питання

1. Звітність підприємства як джерело економічної інформації
2. Звітність як елемент методу бухгалтерського обліку
3. Види та користувачі звітності
4. Нормативне регулювання процесу складання звітності

5. Поняття і призначення бухгалтерського балансу
6. Загальні вимоги до порядку і оформлення форми №1 «Баланс»
7. Методика складання форми №1 «Баланс»
8. Аналіз показників форми №1 «Баланс»
9. Загальна характеристика звіту про фінансові результати.
10. Структура і зміст показників ф.№2 «Звіт про фінансові результати».
11. Порядок заповнення статей звіту про фінансові результати.
12. Призначення та особливості складання Звіту про рух грошових коштів.
13. Структура та зміст статей Звіту про рух грошових коштів
14. Порядок заповнення статей звіту про рух грошових коштів.
15. Використання інформації звіту про рух грошових коштів для оцінки діяльності підприємства.
16. Призначення звіту про власний капітал.
17. Особливості заповнення звіту про власний капітал
18. Методика заповнення статей звіту про власний капітал.
19. Загальні положення Стандарту бухгалтерського обліку «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».
20. Порядок виправлення помилок і внесення змін до показників фінансової звітності.

Література: [8,11,14,15,17,18,31,33,34]

Методичні рекомендації

Метою складання фінансової звітності є надання користувачам для ухвалення рішень повної, правдивої і неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух засобів підприємства.

Фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів відносно:

- придбання, продажу та володіння цінними паперами;
- участі в капіталі підприємства;

оцінки якості управління;
 оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання;
 забезпечення зобов'язань підприємства;
 визначення суми дивідендів, які підлягають розподілу;
 регулювання діяльності підприємства;
 інших рішень.

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Фінансова звітність складається з балансу, звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до звітів.

Фінансові звіти містять статті, склад і зміст яких визначаються відповідними Положеннями (стандартами).

Зазначимо, що баланс і звіт про фінансові результати є обов'язковими формами звітності для складання всіма підприємствами України незалежно від форм власності, розміру підприємства, галузевої приналежності тощо. Але слід урахувати, що для малих підприємств установлені спрощені форми.

Бухгалтерські звіти і баланси підписують керівник (власник) і головний бухгалтер, а за відсутності на підприємстві бухгалтерської служби — фахівець, що веде облік.

Завдання 1

Необхідно згідно з наведеними даними заповнити ф. № 1 Баланс. Дані для виконання наведені нижче

Таблиця 1

№	Статті балансу	Сума
1.	Витрати майбутніх періодів	-
2.	Готова продукція	1700
3.	Довгострокові кредити	5000

	банків	
4.	Доходи майбутніх періодів	-
5.	Запасні частини	4750
6.	Знос нематеріальних активів	200
7.	Знос основних засобів	2500
8.	Інший додатковий капітал	150
9.	Каса в національній валюті	1400
10.	Короткострокові кредити банків	1500
11.	Матеріали	-
12.	Незавершене виробництво	3100
13.	Нематеріальні активи (первісна вартість)	4200
14.	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	100
15.	Основні засоби (первісна вартість)	12500
16.	Капітал у дооцінках	250
17.	Поточна дебіторська заборгованість	1700
18.	Поточний рахунок в іноземній валюті	-
19.	Поточний рахунок в національній валюті	5050
20.	Резервний капітал	-
21.	Розрахунки і бюджетом	275
22.	Розрахунки з оплати праці	2250
23.	Розрахунки з позабюджетних платежів	-
24.	Розрахунки з учасниками	300
25.	Розрахунки зі страхування	175
26.	Зареєстрований (пайовий) капітал	21700
Валюта балансу		31700

Завдання 2

Необхідно заповнити журнал господарських операцій, визначити кінцевий фінансовий результат; згідно з розрахованими оборотами за рахунками скласти звіт про фінансові результати. Дані для виконання:

Журнал реєстрації господарських операцій ТОВ «Сіґма»

Таблиця 2

№ з/п	Зміст господарських операцій	Корес-ція рахунків		Сума, грн.
		Д-т	К-т	
1	Відвантажено готову продукцію покупцеві			120000
2	Визнано іншим операційним доходом суму цільового фінансування, яка належить до звітнього періоду			10000
3	Визнано дохід від інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі			4500
4	Отримано роялті в готівковій формі			3200
5	Визнано дохід від реалізації основних засобів			54000
6	Визнано надзвичайний дохід від погашення заборгованості за довгостроковими позиками			6000
7	Відображено собівартість готової продукції			60000
8	Списано адміністративні витрати			4800
9	Списано витрат на збут			2600
10	Відображено витрати з виконання досліджень та розробок			1900
11	Відображено відсотки за кредит			2000
12	Списано залишкову вартість об'єктів основних засобів у зв'язку з реалізацією			1350

Завдання 3

Необхідно згідно з наведеними даними заповнити звіт про власний капітал. Дані для виконання:

Витяг з балансу ТзОВ «Лана»:

Залишки власного капіталу, тис. грн.

Таблиця 3

Показники	На 31.12.20__ р.
Зареєстрований капітал	1720,0
Додатковий вкладений капітал	140,0
Інший додатковий капітал	410,0
Резервний капітал	530,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	85,0
Неоплачений капітал	(130,0)

Усього	2755,0
--------	--------

Операції за 20__ р., що вплинули на суму власного капіталу:

- у січні була виявлена помилка у нарахуванні суми амортизації в попередньому році, внаслідок чого сума прибутку була занижена на 10 тис. грн.;
- у лютому проведено дооцінку основних засобів на 5 тис. грн.;
- чистий прибуток за звітний рік склав 80 тис. грн.;
- частину прибутку в сумі 5 тис. грн. направлено на поповнення резервного капіталу;
- у березні погашено заборгованість учасників за внесками до статутного капіталу - 130 тис. грн.;
- у листопаді підприємство безоплатно отримало персональний комп'ютер - 3 тис. грн. (нарахована амортизація складає 1 тис. грн.).

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. В яких випадках є обов'язковим проведення інвентаризації:

- а) при зміні матеріально відповідальних осіб;
- б) при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей;
- в) всі відповіді правильні;
- г) перед складанням річного звіту.

2. Звітність – це:

- а) принцип бухгалтерського обліку;
- б) система підсумкових показників, що відображають результати діяльності підприємства або його підрозділів за певний період;
- в) оцінка діяльності підприємства;
- г) виявлення внутрішньогосподарських резервів.

3. В результаті проведення інвентаризації виявляють:

- а) всі відповіді правильні;
- б) нестачу, надлишок;
- в) відповідність даних обліку фактичним даним;
- г) пересортицю.

4. Актив балансу – це:

- а) ліва частина балансу;

- б) права частина балансу;
- в) господарські засоби та джерела їх утворення;
- г) капітал і зобов'язання.

5. Пасив балансу – це:

- а) ліва частина балансу;
- б) господарські засоби;
- в) права частина балансу;
- г) активи підприємства.

6. Рівність підсумків активу і пасиву балансу – це:

- а) необов'язкова умова при складанні балансу;
- б) обов'язкова умова правильності його складання;
- в) підсумок активу може бути більшим за підсумок пасиву;
- г) підсумок активу може бути меншим за підсумок пасиву.

7. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути:

- а) меншим за 12 місяців;
- б) більшим за 15 місяців;
- в) 2 роки;
- г) немає правильної відповіді.

8. Метою складання фінансової звітності є:

- а) звіт перед податковими органами;
- б) внутрішні потреби;
- в) надання інформації користувачам;
- г) надання інформації керівнику.

9. Що не є якісною характеристикою фінансової звітності?

- а) зрозумілість;
- б) обов'язковість подання;
- в) достовірність;
- г) порівнянність.

10. Інформація, якщо вона впливає на економічні рішення користувачів шляхом надання допомоги в оцінюванні ними минулих, нинішніх чи майбутніх подій, є:

- а) зрозумілою;
- б) доречною;
- в) суттєвою;
- г) достовірною.

11. Інформація, якщо її пропуск або неправильне відображення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансової звітності, є:

- а) зрозумілою;
- б) доречною;
- в) суттєвою;
- г) достовірною.

12. Інформація, коли вона вільна від суттєвих помилок та упередженості, й користувачі можуть покластися на неї, є:

- а) зрозумілою;
- б) доречною;
- в) суттєвою;
- г) достовірною.

13. Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому:

- а) зобов'язання;
- б) власний капітал;
- в) доходи;
- г) немає правильної відповіді.

14. Звітність, у якій інформація наводиться на певну дату, містить:

- а) моментні показники;
- б) інтервальні показники;
- в) проміжні;
- г) немає правильної відповіді.

15. За якою ознакою розрізняють статистичну, фінансову, податкову, спеціальну, внутрішньогосподарську звітність?

- а) терміном подання;
- б) змістом і джерелами формування;
- в) ступенем узагальнення;
- г) обсягом.

16. За якою ознакою розрізняють нормативну та строкову звітність?

- а) терміном подання;
- б) обсягом;
- в) періодичністю подання;
- г) охопленням видів діяльності.

17. Звітність поділяється на первинну і зведену за:

- а) змістом і джерелами формування;
- б) обсягом;
- в) ступенем узагальнення;
- г) охопленням видів діяльності.

18. За характером спрямування розрізняють звітність:
- а) внутрішню і зовнішню;
 - б) типову і галузеву;
 - в) повну і скорочену;
 - г) річну і проміжну.
19. Які підприємства подають консолідовану фінансову звітність?
- а) малі підприємства;
 - б) іноземні представництва;
 - в) великі підприємства;
 - г) підприємства, що мають дочірні підприємства.
20. Хто зацікавлений в інформації щодо безперервності діяльності підприємства?
- а) інвестори;
 - б) акціонери;
 - в) працівники;
 - г) клієнти.
21. Хто зацікавлений у незмінності облікової політики підприємства?
- а) акціонери;
 - б) працівники;
 - в) дебітори;
 - г) позикодавці.
22. Підприємства подають фінансову звітність:
- а) органам, до сфери управління яких належать;
 - б) трудовим колективам на їх вимогу;
 - в) власникам;
 - г) всі відповіді правильні.
23. Квартальна фінансова звітність подається не пізніше:
- а) 15 числа;
 - б) 20 числа;
 - в) 25 числа;
 - г) 30 числа.
24. Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал — це:
- а) баланс;
 - б) звіт про фінансові результати;
 - в) звіт про рух грошових коштів;
 - г) звіт про власний капітал.

25. Надходження і вибуття грошових коштів показує:

- а) баланс;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух грошових коштів;
- г) звіт про власний капітал.

26. Облікову політику підприємства розкривають у:

- а) балансі;
- б) звіті про фінансові результати;
- в) звіті про рух грошових коштів;
- г) примітках до фінансових звітів.

Критерії оцінювання самостійної роботи

9-10 балів - всі завдання виконані матеріал перероблено і викладено послідовно. В завданнях відповіді наведені в повному обсязі. Оформлена робота згідно вимог. Відповіді на питання чіткі.

7-8 балів - всі завдання виконані матеріал перероблено і викладено послідовно. В завданнях відповіді наведені в повному обсязі, містять деякі неточності

5-6 - бали - завдання виконані на 80%, виконано всі завдання або виконані два завдання 1 та 2, матеріал викладено не послідовно і має книжковий характер. В завданнях відповіді наведені, але містять деякі неточності та помилки. Матеріал викладено не послідовно і має книжковий характер. В завданнях відповіді наведені, але містять деякі неточності та помилки.

3-4 - бали - завдання виконані на 50%, матеріал викладено не послідовно і має книжковий характер. В завданнях частково наведені відповіді деякі завдання взагалі не виконані, містять неточності та помилки.

0-2 бали – завдання виконано менше ніж на 50 %. Містить помилки, неточності, не оформлена, є виправлення

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоусько, В. С. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : навч. посібник / В. С. Білоусько, М. І. Беленкова. - 3 - те вид., перероб. і доп. - К. : Кондор, 2007. - 423 с.
2. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах [Текст] : підручник / за ред. М.Ф. Огійчука. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Вища освіта, 2003. - 800 с.
3. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України [Текст] : підручник / заг. ред. В. Я. Плаксієнко. - Дніпропетровськ : ДДАУ, 2005. - 490 с.

4. Васюта-Беркут, О. І. Теорія бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. І. Васюта- Беркут, Г. Ф. Шепитко, Н. О. Ромашевська ; МАУП. - 2-ге вид., стереотип. - Електрон. текстові дані. - К. : МАУП, 2003. - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 176 с
5. Вербило О.Ф., Кондрицька Т.П., Ярошинська В.М. Бухгалтерський облік у менеджменті: зміст та методика навчання. Підручник. Частина перша. Теоретичні основи. – К.: НАУ, 2006, с.-232.
6. Грабова, Н. М. Теорія бухгалтерського обліку. 2001 [Текст] : навч. посібник / під ред. М.В. Кужельного. - К. : А.С.К., 2001. - 272 с.
7. Єрмак О.І. Фінансовий облік – I (облік активів): Навчальний посібник. – Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2009. – 320 с.
8. Закон України «Про бухгалтерський фінансовий облік і фінансову звітність в Україні» №996 від 16 липня 1999р // За матеріалами сайту [http_://zakon.rada.gov.ua.](http://zakon.rada.gov.ua/) / (зі змінами та доповненнями)
9. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI.
10. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом Мінфіну від 30.11.99р. №291.
11. Кучеренко Т.Є., Уланчук В.С., Шайко О.Г. Звітність підприємств: Підручник / За ред.. В.С. Уланчука. – К.: Знання, 2008. – 492 с.
12. Кузнецова С.А. Організація облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання: [монографія] / С.А. Кузнецова. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2008. – 224с.
13. Кузнецова, С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посібник : рекомендовано МОН України / С. А. Кузнецова. - Мелітополь : [б. и.], 2008. – 230с.
14. Кузнецова С.А. Кучеркова С.О. Синергія бухгалтерської звітності в управлінні АПК України: Монографія. / За заг. ред. С.А. Кузнецової. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 156 с.
15. Лень В.С., Гливенко В.В. Звітність підприємства: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 612с.
16. Лень В.С. Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навчальний посібник.-К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.
17. Методичні рекомендації по заповненню форм фінансової звітності, затверджені наказом Мінфіну від 28.03.2013 р. № 433.
18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Затверджено МФУ 07 лютого 2013 року № 73
19. Облік сільськогосподарської діяльності: Навчальний посібник/За ред. Жука В.М. – К.: Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007. – 368с.
20. Облік, аналіз та аудит [Текст] : навч. посібник : рекомендовано МОН України / М. С. Білик [та ін.]. - К. : Кондор, 2008. - 618 с.
21. Організація бухгалтерського обліку (практикум) [Текст] : навч. посібник : рекомендовано МОН України / під ред.: П. М. Майданевича, М. В. Додонової. - Сімферополь : Фенікс, 2010. - 324 с.

22. Організація бухгалтерського обліку [Текст] : навч. посібник : рекомендовано МОН України / О. Ю. Акименко [та ін.] ; за ред. В. С. Леня. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 696 с.
23. Остап'юк, М. Я. Історія бухгалтерського обліку [Текст] : навч. посібник / М. Р. Лучко, І. Я. Даньків. - К. : Знання, 2005. - 276 с.
24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Затв. наказом Мінфіну від 27.04.00р. № 92.
25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси": Затв. наказом Мінфіну від 20.10.99р. № 246.
26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": Затв. наказом Мінфіну від 08.Ю.99р. № 237.
27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання": Затв. наказом Мінфіну від 31.01.00р. № 20.
28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 "Фінансові інвестиції": Затв. наказом Мінфіну від 26.04.00р. № 91.
29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід": Затв. наказом Мінфіну від 29.11.99р. № 290.
30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати": Затв. наказом Мінфіну від 31.12.99р. № 318.
31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва": Затв. Наказом Мінфіну від 25.02.00р. № 39.
32. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом Мінфіну від 30.11.99р. № 291.
33. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI
34. Порядок подання фінансової звітності: Затв. постановою Кабінету Міністрів від 28.02.00р. № 419. Зі змінами та доповненнями
35. Сахарцева, І. І. Бухгалтерський облік [Текст] : навч. посібник / Г.А. Семенов, Г.М. Бескоста; за ред. І.І. Сахарцевої. - К. : Кондор, 2005. - 553 с.
36. Справжній бухоблік.-Х.:Фактор, 2005.-1072с.
37. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – К.: Алерта, 2006. – 1080с.
38. Трофименко Л. М. Бухгалтерський облік [Текст] : навчально -метод. посібник : у 4-х ч. / Л. М. Трофименко. - К. : КНЕУ, 2002 - Ч. 1 : Методичні рекомендації до вивчення першого блоку курсу " Теоретичні основи бухгалтерського обліку" : учебно-методический комплекс. - 2002. - 344 с.